

Amerika'da Psikolojik Danışmanlık Eğitimi Sonrası Ülkeye Dönüşte Adaptasyon Süreci ve Zorlukları

İhsan Çağatay Ulus¹ Richard Ricard²

Öz: Öz: Psikolojik Danışmanlık (PD) eğitimlerini kendi ülkeleri dışında alan yabancı öğrenciler, aldıkları bu eğitimleri kendi ülkelerinde uygularken birçok adaptasyon problemi ve zorluk yaşamaktadır. Bu bağlamda konuyla ilgili alanyazı taraması yapılmıştır ve bu konu ile ilgili çok az çalışma vardır. Bu çalışmanın temel amacı Amerika'da PD alanında yurt dışında doktora devam eden Türk öğrenciler ile daha önce doktora eğitimlerini Amerika'da tamamlamış ve şu anda Türkiye'deki üniversitelerde çalışan akademisyenlerin yaşadıkları veya yaşayacakları zorlukları ve deneyimleri araştırmaktır. Çalışma grubu PD alanında uzman toplam 18 kişiden oluşmaktadır. Katılımcılardan 13 kişi şu anda PD alanındaki eğitimlerini Amerika'da devam ettiren doktora öğrencileri iken, 5 kişi ise daha önce doktora eğitimlerini Amerika'da tamamlamış ve şu anda Türkiye'deki çeşitli üniversitelerde PD alanında çalışan akademisyenlerdir. Delphi çalışma tekniği temel alınarak katılımcıların (uzmanların) görüşleri iki turda alınmıştır. Her iki gruptaki uzman görüşünü almak için her iki turda ayrı ayrı soru hazırlanmıştır. Literatür araştırması sonucuna göre hazırlanan bu sorular beş ayrı konu başlığında toplanmıştır: çok kültürlülük, teori yaklaşımları, gelişimsel olgunlaşma/iyi olma hali, örgütlenme/profesyonel gelişim ve psikolojik danışma uygulamaları/öğretimi/araştırma. Açık kodlama temel alınarak birinci soru turunun sonucunda 37 tema bulunmuştur. Her iki gruptaki uzman görüşleri temel alınarak yapılan bu çalışma sonucunda

¹ Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, iulus@bartin.edu.tr

² Texas A&M University-Corpus Christi, Department of Counseling and Educational Psychology, Counseling ricard.richard@tamucc.edu

akademisyenlerin Amerika'da aldıkları PD Danışmanlık eğitiminin Türkiye'de uygulanması sürecinde yaşanan zorluklar çerçevesinde dikkat çektiği bazı önemli temalar bulunmuştur. Çıkan bulgulara göre, bunlar; çok kültürlülük, PD uzmanlık alanı, süpervizyon, PD teorileri ve temel becerileri, etik, PD eğitimi ve klinik uygulaması ve bürokratik konular.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik Danışmanlık, Uluslararası Öğrenci, Adaptasyon, Delphi Method, Eğitim

Adaptation Process and Challenges After in the Transition to the Country after Counselor Education Training in United States

Abstract: An ever-increasing number of international counselor education students are faced with the challenge of meaningfully incorporating and translating international training experiences to counseling settings in their home countries. There has been limited research on the returning process of international counseling students and specifically on their 'adaptation and reintegration' experiences in the home counseling context. The primary purpose of this study was to explore the challenges, and experiences of current doctoral level Turkish counselors-in-training (TCITs) who are studying in the United States (U.S.) and Turkish counselor educators (TCEs) who previously trained in the U.S. and are presently teaching and practicing in Turkey. A panel of eighteen (18) experts, including both TCITs (n=13) and TCEs (n=5), participated in the study. Participants responded to two rounds of questions based on a modified Delphi method procedure. The questions addressed knowledge, skills and awareness of core counselor education competencies and the transferability, applicability and usefulness of content as experienced in U.S. settings to counseling contexts in Turkey. The initial round of questions focused on perception of five main essential counseling areas: (a) multicultural constructs, (b) theoretical approaches, (c) developmental growth/wellness, (d) organization/professional development, and (e) counseling practice/teaching/research. Thematic content analysis using open coding generated 37 themes which were used to formulate the questions for round two. A second round involved exploration of consensus on qualitative themes emerged from round 1 responses. The findings of the study indicated that both groups of panel experts,

particularly, identified the following most important themes regarding to Turkish counseling context: multiculturalism, counseling profession, supervision, counseling theories and basic skills, ethics, counseling training and clinic, and bureaucratic issues. The results of this present study, which emerged from the discussion based on the direction of the modified Delphi method, addressed several implications and recommendations for counselor educators who prepare international students and international counselors-in-training. Further research needs to be conducted regarding the re-entry transition and re-adaptation period with larger sample size including a variety of ethnic groups.

Key Words: Counseling, International Students, Adaptation Process, Delphi Method, Counselor Education

Giriş

Psikolojik danışmanlık (PD) mesleği küresel anlamda giderek daha fazla birbirine bağlı hale gelmektedir. Binlerce uluslararası öğrenci, Amerika'daki üniversitelerin psikolojik danışmanlık ve bu alandaki diğer bölümlerine bu alanı daha iyi araştırmak ve öğrenmek için kayıt yaptırmaktadır (Leung, vd., 2009; Freeman, 2009; Ulus, 2016). Uluslararası Eğitim Enstitüsü'ne (IIE, 2016) göre Amerika'da 180'den fazla ülkelerden yaklaşık 5 milyondan fazla uluslararası öğrenci yaşamaktadır. Bunlar en fazla Çin başta olmak üzere Hindistan, Sudi Arabistan, Güney Kore, Kanada, Vietnam, Taiwan, Brezilya, Japonya, Meksika, İran, İngiltere, Türkiye ve diğer ülkeler şeklinde sıralanmaktadır. Yine Uluslararası Eğitim Enstitüsü'ne (IIE, 2016) göre Amerika'da farklı bölümlerde okuyan yaklaşık 10 bin Türk öğrenci bulunmaktadır.

Birçok uluslararası öğrenci, Amerika'da psikolojik danışmanlık ve ilgili mesleklerde eğitim görmektedir. Bu meslekler; psikolojik danışmanlık eğitimi (counselor education) çerçeve programı altında toplum danışmanlığı (community counseling), okul rehberliği (school counseling), ruh sağlığı (mental health counseling) aile ve çift terapisi (family counseling; Hasan, Fouadve Williams-Nickelson, 2008). Son yıllarda da Amerika'da PD alanında okuyan Türk öğrenciler sayısında ciddi artış vardır. Bu artışın en önemli sebeplerinden biri de Milli eğitim Bakanlığı-Yüksek Öğretim Kurulu işbirliğinde, 1416 sayılı

kanun çerçevesinde yurt dışında yüksek lisans ve doktora eğitimlerini tamamlamaya giden öğrencilerden oluşturmaktadır. Amerika'da PD programlarında okuyan Türk öğrencilerin giderek çoğalmasına rağmen, onların yurt dışındaki eğitimlerini tamamlayıp Türkiye'ye döndükten sonraki süreçte, başarılı bir şekilde var olan eğitim sisteminin içine adaptasyonunda neler yaşanacağı ya da yaşandığı hakkında araştırma yoktur. Son yıllarda yapılan akademik araştırmalar özellikle orada eğitim gören uluslararası öğrencilerin yaşadıkları bazı problemlere yoğunlaşmıştır (Lau ve Ng, 2012; Reid ve Dixon, 2012; Smith ve Ng, 2009).

Lau ve Ng (2012)'nin yaptığı araştırmaya göre Amerika'da eğitim gören uluslararası öğrenciler, eğitim süreleri boyunca bazı psikososyal ve psikolojik strese neden olan olaylar yaşamaktadırlar. Bunlar ikinci dil endişesi, eğitimsel sistem adaptasyonu, kültür şoku, sosyal yalnızlık, maddi endişeler, ırksal ayrımcılık ve yabancı öğrenci olarak ülkede kalabilmesi için zorunlu alınması gereken kredi gibi konulardır. Bu konuların yanı sıra, yapılan araştırmalara göre bu öğrenciler Amerikan kültürüne nasıl adapte olabileceği, Amerikan toplumunun nasıl düşüneceği ya da hissedeceği ve bunları nasıl analiz edebileceği, kendi öz-kültürünü Amerika kültürüyle nasıl entegre edeceği konusunda endişeleri vardır (Smith ve Ng, 2009).

Amerika'da PD alanında okumakta olan uluslararası öğrenciler eğitimlerini tamamlayıp ülkelerine dönerken, bazıları da aldıkları bu eğitim sonrasında Amerika'da kalmaya, üniversite ya da klinik alanda çalışmaya devam etmişlerdir (Ulus, 2016). Dünyanın pek çok yerinde meslek olarak PD'nin son zamanlarda göz alıcı bir şekilde öne çıkması göz önüne alındığında, kazanılan önemli uluslararası eğitim deneyimleri, hem ulusal hem de uluslararası alanda danışmanlık mesleğinin geliştirilmesine büyük katkıda bulunmuştur (Leung, vd., 2009). PD eğitiminde her yıl ileri eğitim gören uluslararası öğrencilerin sayısı önemli olmakla birlikte, kendi ülkelerine tekrar girdikten sonraki deneyimleri ve tecrübelerini inceleyen çok az çalışma bulunmaktadır (Leung vd., 2009).

PD eğitiminin uluslararasılaştırması, eğitimciler, araştırmacılar, girişimciler ve politikacılar arasında kayda değer bir ilgi görmüştür (Lough, 2009; Soon, 2010; Verbik ve Lasanowski 2007). Uluslararası öğrencilerin ek eğitim ihtiyaçlarının beklentisine rağmen, PD eğitim programları genellikle yurt dışındaki öğrenimden sonra ülkeye yeniden girişteki uyum zorlukları ve zorluklar konusu daha az önemsenmektedir (Brabant, Palmer ve Gramling, 1990; Soon, 2010; Kracen, Zeinoun, Wu ve Stevens, 2008).

Arthur (2003) yurt dışında alınan üniversite eğitiminden sonra ülkeye dönüşteki süreci “Yeniden Uyum Süreci” olarak nitelendirmektedir. Bu sürecin fiziksel yer değiştirmeden daha çok bunun bir psiko-sosyal süreç olduğunu belirtmektedir ve bu süreci belirli bir süre yurt dışında kaldıktan sonra ülkeye geri dönüşte yeniden başka bir kültüre adapte olmaya çalışması yani bireysel yeniden kültürlenme olarak tanımlamaktadır. “Yeniden Uyum Süreci” bireyin yurt dışında aldığı eğitimle başlar ve ülkesine dönüp kalmasıyla devam eder. Bireyin bu yeni sürece adapte olması biraz zaman alabilmektedir. Bu süreçte uluslararası öğrenci arkadaşlarıyla ve aileleriyle bir araya geldiğinde karmaşık bazı duygular hissedebilir. Bunun sebebi ise uzun süre yurt dışında kaldıktan sonra orada kazandığı yerleşik kültürün buraya yeniden uyumunda kültürler birbirine karışmaktadır. “Yeniden Uyum Süreci” içerisinde bazı negatif durumları barındırmaktadır (Örneğin; orada oluşturduğu arkadaş çevresinden ayrılmak, o ülkede kazandığı kültürel yapıyı sonlandırmak, ya da oradaki kültür içerisinde bulunan rollerden ve rutinlerden vazgeçmek, vs.) Dolayısıyla bu öğrenciler kendi ülkelerine döndüklerinde ve sonrasında farklı zorluklarla veya deneyimlerle mücadele ile yüz yüze kalmaktadır (Arthur, 2003).

Başka bir kültürden alınan PD becerilerinin ve terapötik tekniklerinin yerleşik olan kültüre uygulanması ve dâhil edilmesi zor olmaktadır. Azuma (1984) ve Mocan-Aydın (2000)’a göre Amerikan temelli psikolojik danışmanlık tekniklerini ve metotlarını, özellikle Doğu kültürlerdeki danışanlara uygularken, psikolojik danışmanların ya da terapistlerin sahip oldukları becerilerin ya da bilgilerin öz-yeterliliklerini sorgulamalarına sebep olmaktadır. Bunun sonucu olarak da, danışanlar, PD’lerin sorunlarıyla ne derecede yardımcı olabileceğini sorgulamaktadır. Yeniden ülkelerine dönüp profesyonel olarak çalışan PD’lerin Amerikan temelli yaklaşımların nasıl kendi yerleşik kültürlerine uygulanabileceği hakkında çalışmaları gerekmektedir. Böylelikle, bu konuda uzman kişiler kendi sahip oldukları değerlerin baskısı altında kalmadan, danışanlarının bağımsızlık ve kendine yeterliliklerini geliştirebilirler (Raguram, Venkateswaran, Ramakrishna ve Weiss, 2002).

Türkiye, Asya ve Avrupa arasında köprü görevi sürdürmekle beraber, yüzyıllardır bulunduğu coğrafya sebebiyle birçok etnik gruplara, tutumlara ve yaşam şekillerine ev sahipliği yapmıştır (Ekici, 2014). Bu etnik gruplar içerisinde Türkler, Kürtler, Araplar, Gürcüler, Ermeniler, Yunanlılar, Lazlar, Arnavutlar, Bosnalılar, Çeçenler ya da din grupları; İslam (çoğunlukla Sunni), Hristiyanlar ya da Yahudiler bu topraklarda uzun yıllardır birlikte

yaşamaktadırlar. Bu çeşitlilikten yola çıkarak, Türk kültür yapısının ne kadar çeşitlilik ve zenginlik olduğu ortaya çıkmaktadır (Ekici, 2014).

Bulunduğu konum ve tarihsel boyut sebebiyle Türkiye'nin batısı ve doğusu arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır (Mocan-Aydın, 2000). Türk toplumu bu farklılıklardan etkilenmekle birlikte; 1950'li yıllarda başlayan sanayileşme süreci ve sonucu olarak da günümüze kadar devam eden doğudan batıya kırsal göç günümüzde de hala devam etmektedir (Ekici, 2014). Kırsalda daha çok görülen geleneksel aile yerini göçle beraber şehirlerde daha çok çekirdek aileye bırakmıştır. Bunun sonucu olarak da aile bireyleri arasındaki sosyal ilişki seviyesi eskiye göre daha azalmış ve Türk toplumdaki kadının aile içindeki rolü, geleneksel aile yapısına göre daha çok ön plana çıkmış ve kadın iş hayatına adım atmaya başlamıştır (Aluş, 2015).

Hofstede (1981)'ye göre Türk toplumu diğer birçok diğer toplumlara göre, yapısı itibari ile daha çok toplumcu (kolektivist) ve daha az bireycilik özelliklere sahip olan toplumlardan biridir. Kolektivist kültür yapısı barındıran Türk toplumu, kişiler arası ilişkilere Amerika gibi bireyci toplumlardan daha fazla önem vermektedir. Toplumcu yapısına göre, toplum ortaklaşa davranmayı ön planda tutar ve bu bakış açısına sahip toplumlar üyelerini kollamaktadır. Bu nedenlerden dolayı, kolektivist bakış açısına sahip olan toplumlarda bireyler herhangi bir problem yada olayla karşılaştığında, bunu çözmek ve tavsiye almak için daha çok aile üyelerine, din adamlarına, yada kendilerinden yaşça büyük bireylere başvurumaktadırlar. Bu konuda yapılan bazı araştırmalar bireylerin sosyal destek almaları onların fiziksel ve ruhsal gelişimlerini pozitif etki yaptığını göstermektedir (Doğan, 2008). Bundan dolayı bireyler, bir psikolojik danışman, terapist yada psikologdan profesyonel olarak daha az yardım almaktadırlar (McCarthy, 2005). Türk kültürü hala kolektivist yaşam biçiminin doğasını içinde barındırmakta ve aynı zamanda korumaktadır. Bu yapının içerisinde paylaşma, arkadaşlık, akrabalık, çocukları ve yaşlılara saygı ve onları korumak gibi kolektivist toplumlarda bulunan özellikler vardır (Hofstede, 1991). Türk insanı üzerindeki stres, özellikle de devam eden ekonomik problemlerden dolayı toplumda bazı değişimlere neden olmaktadır. Bununla birlikte, sağlık hizmetleri, özellikle zihinsel sağlık hizmetleri gibi ciddi eksikliklere rağmen bununla baş etmeye çalıştıkları görülmektedir (Mocan-Aydın, 2000). Bu psikolojik dayanıklılık Türk kültürünün en belirgin özelliklerinden biridir. Türkler iyi ya da kötü herhangi bir durumla yüz yüze geldiğinde,

bunu şansa, kadere ve Allah'ın takdirine yada diğer güçlere (devlet, asker yada başbakan) bağlamaktadır. Bunun sebebi de Türk insanın dışsal kontrol (denetim) odağına sahip olması ve toplumda bu odağın her şeyi kontrol edebileceğine dair inanç vardır (Mocan-Aydin, 2000).

Türkiye'de rehberlik müfredat programına ilk olarak okul programlarında ve 1920-1950 yılları arasında rastlanmasına rağmen, Türkiye'de ciddi ve hareketli bir şekilde psikolojik danışmanlık çalışmaları yaklaşık 60 yıl önce başlamıştır (Yeşilyaprak, 2000). Günümüzdeki var olan anlamı ile psikolojik danışmanlık (counseling) kavramı Türk eğitim sistemine 1950'li yılların başından itibaren girmeye başlamıştır (Güven, Kısaç, Ercan ve Yalçın, 2009). Türkiye'de psikolojik danışmanlık kavramı özellikle Amerikan temelli psikolojik danışmanlık anlayışından ve uygulamalarından etkilenmiş ve gelişmiştir (Stockton ve Guneri, 2011). Bazı araştırmacılar Türkiye'deki psikolojik danışmanlık gelişimini 5 farklı döneme ayırmaktadır (Dogan, 2000; Yesilyaprak, 2006; Güven vd., 2009).

Bunlardan ilki, başlangıç dönemi olarak kabul edilmiş olup, Batı'nın özellikle Amerika'nın etkisiyle, 1950'li yıllarda Türk Psikolojik Danışmanlık hareketi belirgin olmaya başlamıştır. Türkiye'de psikolojik danışmanlığın meslek olarak gelişimi 1950-1956 yılları arasında ve Amerika'dan gelen ve alanda uzmanların düzenlenen konferanslarla, tartışmalar ve seminerlerle devam etmiştir (Bakırcıoğlu, 2005). Ülkemizde bu gelişmeler olurken aynı zamanda bu alanda yetişmiş genç akademisyenler de Amerika'ya bu alanda eğitim almaya gitmeye başlamıştır (Kuzgun, 1993).

Türkiye'deki psikolojik danışmanlığın profesyonelleşme sürecinin ikinci dönemi 1957-1969 yılları arasında olup oluşum yılları olarak adlandırılmıştır. Bu süreç içerisinde Türkiye'de ki bazı üniversitelerde lisans ve yüksek lisans psikolojik danışmanlık ve rehberlik programları kurulmuştur. Yüksek lisans programı ilk 1965 yılında kurulan Ankara Üniversitesi Eğitim Psikolojisi ve Rehberlik programıdır. Bu programları oluştururken belirleyici olarak Amerikan psikolojik danışmanlık hareketinden faydalanılmıştır örneğin birey merkezli danışma yaklaşım gibi (Dogan, 2000).

Üçüncü dönem ise altın dönem olarak adlandırılmış olup, 1970-1981 yılları arasında gerçekleşen ve özellikle okul rehberlik hizmetlerinin geliştiği dönem olarak kabul edilmiştir (Kuzgun, 1993). Bu dönemde, Milli Eğitim Bakanlığı seçilmiş olan 24 ortaöğretim kurumunda rehberlik faaliyetleri uygulamaya konulmuş ve uzman personeller bu

kurumlarda rehber öğretmen olarak çalışmaya başlamıştır (Dogan, 1993). Ancak bu personeller seçilirken, yeterince psikolojik danışmanlık alanında mezun olan personel olmadığı için, onların yerine bu alanda eğitimi olmayan özellikle de sosyoloji, felsefe veya eğitim alanlarından mezun olan kişiler rehber öğretmen olarak bu kurumlarda görev yapmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak da farklı alanlarda eğitimi olan ve rehber öğretmen olarak çalışanlarla, psikolojik danışmanlık alanından mezun olanlar arasında fikir ayrılıkları doğmuş ve bu da Türkiye'de psikolojik danışmanlık mesleğinin gelişimine olumsuz etki yapmıştır (Stockton ve Yerin Guneri, 2011). Devam eden yıllarda ise, rehberlik programı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından haftada 2 saat zorunlu olarak bütün okullarda uygulamaya konulmuştur (Kuzgun, 1993).

Dördüncü gelişimsel dönemde ise Türkiye'de ilk defa bu alanda profesyonel olarak 1989 yılında kurulan Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Derneği'dir. Bu derneğin Türkiye'deki psikolojik danışmanlık mesleğinin gelişimine katkısı çok büyüktür (Türk PDR-DER, 2015). Derneğin misyonu, konferanslar ve paneller düzenlemek, profesyonelleri makale yayınlanma konusunda desteklemek, psikolojik danışmanların haklarını savunmak, etik konuların ele alınması ve psikolojik danışmanlar için danışma ilkeleri ve kılavuz ilkelerini sağlamaktır (Türk PDR DER, 2015). Bunun yanı sıra, Türk PDR Derneği her yıl bilimsel dergi çıkarmaktadır. Bu dergi, dernek tarafından ilk olarak 1990 yılında yayın hayatına başlamış olup, bilimsel, hakemli ve yılda iki kez yayınlanan bir dergidir. 1995 yılında, Türk PDR Derneği psikolojik danışmanlık mesleği için etik standartları oluşturmuştur.

Beşinci dönem ise 1996 yılından başlayıp günümüze kadar hala devam eden psikolojik danışmanlık mesleğinin gelişimsel dönemidir (Korkut, 2007). Türk PDR Derneği Amerikan Psikolojik Danışmanlık Derneği ve Amerikan Okul Rehberlik Derneği'nin etik standartlarını ülkemizde uygulamayı uygun bulmuş ve bu standartları PD'ler için uygulamaya koymuştur (Sivis-Cetinkaya, 2015).

Ancak, Arslan ve Sommers-Flanagan (in press) çalışmalarında PD lisans programlarındaki öğrenci sayısı ve okullardaki çalışan psikolojik danışman sayısındaki artışı temel alarak 2000 sonrası Türkiye'deki PD alanındaki çalışmalarını Patlayan Büyüme Dönemi (Explosive Growth Stage) olarak adlandırmışlardır. Bu son dönemde nicelik açısından inanılmaz bir hızda gelişen PD alanında niteliksel problemlere dikkat çekmişlerdir.

Türkiye, Amerika'daki psikolojik danışmanlık mesleği ve gelişimsel süreci yakından takip etmektedir. Bu durumun en önemli başlangıç noktası psikolojik danışmanlık mesleğinde profesyonel olarak yetişmiş bazı Amerikalı bilim adamlarının 1950 yıllarda Türkiye'ye gelip bu mesleğin gelişimine çok büyük katkı sağlamalarıdır. Diğer önemli bir konu ise, eğitimlerini orada tamamlamış bazı Türk akademisyenlerin ülkeye döndükten sonra orada aldıkları eğitimleri burada uygulamaya koymaları ve bu hususta çalışmalar yapmalarıdır (Korkut-Owen ve Yerin, 2015; Ulus, 2016). Bu konuda yapılan bazı araştırmalar ve psikolojik danışmanlık mesleğinin ülkemizdeki gelişimsel süreci incelendiğinde, bu mesleğin profesyonel anlamda ülkemizde ilerlemesine Amerika'nın katkısı çok açıkça gözlenmektedir (Korkut-Owen ve Yerin, 2015; Sivas-Cetinkaya, 2015).

Mesleki olarak psikolojik danışmanlıkta profesyonel bir kimliğin geliştirilmesi ve sürdürülmesi hem yeni başlayan hem de deneyimli danışmanlar için çok önemlidir. Psikolojik danışmanın mesleki kimlik oluşumu bir anda bütün özellikleri ile aynı anda geliştirilemez, bu alanda gelişimin tamamlanması zaman ve süreç almaktadır. Weinrach, Thomas ve Chan (2001) genel olarak profesyonel kimliği şöyle tanımlamaktadır: "seçilen mesleğin kendine özgü özellikleriyle ilgili temel değerler, inançlar ve varsayımların diğer mesleklerden farklı kılan özelliklere sahip olması" (s. 168).

Mesleki olarak bir kimliğe ulaşmak ve geliştirmek, tüm alanlarda olgun bir profesyonel olmanın en önemli unsurlarından biridir. Mesleki kimlik, ömür boyu gelişme sürecinin sonucunun bireylerin kendi algılamalarıyla ilgili profesyonellik düzeylerini bulmalarına, yeni benlik görüşlerini anlamalarına, yeni roller kazanmalarına ve diğer kişilerle kendi özel alanları bağlamında uygun şekilde etkileşime girmelerine yardımcı olur (McElhinney, 2008).

Dollarhide, Gibson ve Moss (2013) göre mesleki kimliğin içsel zekâ ve kişilerarası olmak üzere iki boyutunun olduğunu belirtmiştir. Mesleki kimliğin içsel zekâ boyutu değerlerin, rollerin, becerilerin, empatinin ve motivasyonun kişilik özelliklerini barındırmaktadır. Ayrıca içsel zekâ boyutu önyargısız dinlemeyi ve anlamayı, hassas olmayı, diğer kültürlerle saygılı olmayı, koşulsuz olumlu bakmayı, belirsizliğe karşı tolerans sahibi olmayı, olumlu düşünmeyi göstermeyi, kendine güvenen ve benlik saygısına sahip olmayı, etik durumları anlamayı ve uygulamayı, karar verme ve problem çözme barındırmaktadır

(Dollarhide vd., 2013). Kişilerarası boyut ise diğer kuruluşlar ile doğru bir ilişki kurmayı içermektedir. Bu kuruluşlar örneğin Eyalet ya da Ulusal Lisans Kurulları (State or National Boards), güven belgesi için sertifikalı psikolojik danışmanlar (Licenced Professional Counselor) için Ulusal Kurul (National Board for Certified Counselors – NBCC), mesleki hazırlanma programlarının akreditasyonlarını hazırlayan Amerika’da Psikolojik Danışma ile İlgili Eğitim Kurumlarının Akreditasyon Kurulu (CACREP- Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs) gibi kuruluşlar olabilir (Dollarhide vd., 2013).

Mesleki kimlik gelişimi kavramı CACREP programında bulunan ve Bölüm-II’de belirtilen ve psikolojik danışmanın kazanması gereken temel yetkilerinden biridir. Programda mesleki kimlik şu şekilde açıklanmaktadır: “Doktora programı psikolojik danışmanlık eğitiminin, süpervizyonun, psikolojik danışma uygulamasının mesleki liderlik rollerini ve doktora mezunlarından beklenen araştırma yeterliklerini ele almaktadır (CACREP, 2009 s. 53). Bu yetkinlikler, liderlik veya danışmanlık pozisyonlarına sahip yeni psikolojik danışmanlık profesyonellerine yöneliktir ve danışma felsefesi açısından mesleki kimliğin net bir kavramını geliştirmek ve iletirmek için yardımcı olur.

Türkiye’de ise psikolojik danışmanlıkta mesleki kimliğin gelişimi okullarda başlamıştır ve rehberlik ve psikolojik danışma olmak üzere iki kavramda gelişmiştir. Her iki terim halen birbirinin yerine kullanılmaktadır ve okulların içinde ve dışındaki duygusal, akademik veya sosyal sorunlarla karşı karşıya olan öğrencilere tavsiye ve yön vermeyi tanımlamaktadır (Stockton ve Guneri, 2011).

Milli Eğitim Bakanlığı Türkiye’de çalışan psikolojik danışmanları rehber öğretmen olarak tanımlamaktadır. Bu bakımdan danışmanın tanımı, öğrencinin duygusal, sosyal veya akademik sorunlarıyla uğraşan bir rehber öğretmen olarak algılanmıştır. Süregelen bir sonuç olarak psikolojik danışmanlar MEB, kamu veya özel okullar gibi Türkiye’de belirli bazı yerlerde çalışmaktadırlar (Stockton ve Guneri, 2011). Milli Eğitim Bakanlığı’nın verilerine göre okullarda çalışan öğretmen sayısı 2015 yılı itibari ile yaklaşık 25 bindir. Rehber öğretmenler okullarda ve rehberlik araştırma merkezlerinde olmak üzere iki farklı psikolojik danışmanlık hizmetinde çalışmaktadırlar (Hohenshil, Amundson ve Niles, 2013).

Yeşilyaprak (2006)’da yaptığı çalışmada Türkiye’deki psikolojik danışmanlık alanının son yıllarda gelişim büyük bir yol kat ettiğini ve akademik çalışmaların özellikle zorbalık ve

eğitimin her dönemine ilişkin gelişimsel rehberlik ve psikolojik danışmanlık boyutu üzerine olduğunu belirtmiştir. Seçer, Ay, Ozan ve Yılmaz (2014) ise 2007 ve 2011 yılları arasında okul rehberliği ile ilişkili yayınlanan çalışmaların yüzde 80'nin bir ya da iki yazarlı olduğunu ve özellikle kişisel rehberlik, psiko-sosyal uyum, sosyal psikoloji, mesleki ve eğitimsel rehberlik üzerine olduğunu belirtmişlerdir.

Güven, Kıracı, Ercan ve Yalçın (2009) yılında yaptıkları araştırmada, Türk PDR Dergisi'nin ilk otuz sayısında toplamda yayınlanan 198 akademik makaleyi araştırma türü, ele aldığı konu, istatistiksel yöntem, bağımsız değişkenler ve yazar sayısı bakımında incelemiştir. Derleme niteliğinde yapılan çalışmalar ön plana çıkarken, deneysel ve nitel araştırmalar daha az sayıda gözlemlenmiştir. Öncelikli konular mesleki rehberlik, psikolojik danışmanlık uygulamaları, psikolojik danışmanlık kuramları, PD hizmetlerinin değerlendirilmesi ve stresle yönetimidir.

Türkiye'de psikolojik danışmanlar için gereken mesleki eğitim ve niteliklerin seviyesi ile ilgili yasal sistemde boşluklar vardır. Devlet bünyesindeki mesleki olarak psikolojik danışmanlar için resmen tanınan bir gereklilik veya sertifikasyon bulunmamaktadır (Doğan, 2000). Yasal sistemdeki karışıklık, Türk toplumunda psikolojik danışmanlık mesleğinin nitelikleri ve iş tanımlarını da olumsuz etkilemektedir (Doğan, 2000). Psikolojik danışmanlık alanında Amerika'da sadece yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim verilirken, Türkiye'de lisans düzeyinde eğitim veren üniversitenin programından mezun olmak yeterlidir. Hala günümüzde ülkemiz için psikolojik danışmanlık programının lisans düzeyinden çıkarılması ve Amerika'da ki gibi yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim veren programlara yönelmesi tartışılmaktadır. 2017 YÖK verilere göre ülkemizde 114'ü devlet, 65'si özel olmak üzere toplamda 179 üniversite bulunmaktadır. Bunlardan 41'inde lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde olmak üzere toplamda 90 rehberlik ve psikolojik danışmanlık programı bulunmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Amerika'da psikolojik danışmanlık alanında doktora devam eden Türk öğrenciler ile daha önce doktora eğitimlerini Amerika'da tamamlamış ve şu anda Türkiye'deki üniversitelerde çalışan akademisyenlerin yaşadıkları veya yaşayacakları uyum süreci ve bakış açılarını incelemektedir. Buradan yola çıkarak son yıllarda ülkemize geri dönen ve hala Amerika'da eğitimlerine devam eden ve gelecekte ülkemize dönüp psikolojik

danışmanlık mesleğinin profesyonel gelişimine katkı sağlayacak akademisyenlerin bu konuda görüşlerine başvurulmuştur.

Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Amerika'da mevcut doktora düzeyindeki Türk PD öğrencilerinin ve doktora eğitimlerini Amerika'da tamamlamış ve şu anda Türkiye'deki üniversitelerde çalışan akademisyenlerin, aldıkları bu uluslararası psikolojik danışmanlık eğitim deneyimini Türkiye'de nasıl uygulamaktadır?
2. Amerikan temelli uluslararası psikolojik danışmanlık eğitiminin deneyiminin Türkiye'de ki psikolojik danışmanlığa uygunluğunun ve uyarlanabilme kabiliyetlerinin algılanışında yakınsama ve farklılaşma noktaları nelerdir?

Yöntem

Bu araştırmada, Amerika'da psikolojik danışmanlık alanında doktora devam eden Türk öğrenciler ile daha önce doktora eğitimlerini Amerika'da tamamlamış ve şu anda Türkiye'deki üniversitelerde çalışan akademisyenlerin Türkiye'de profesyonel anlamda çalışmaya başladıktan sonra yaşadıkları ve veya yaşayabilecekleri başlıca sorunları anlamak amacıyla Delphi tekniği kullanılarak bu sorunlar belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmada iki aşamalı uyarlanmış Delphi Yöntemi kullanılmıştır.

Delphi tekniği başlangıçta nükleer savaşın sonuçların değerlendirilmesi ve analiz edilmesi için 1950'li yıllarda ABD'de bulunan RAND şirketinde çalışan Olaf Helmer ve Norman Dalkey tarafından geliştirildi (Keeney, Hasson ve McKenna, 2011; Vazquez-Ramos, Leahy ve Hernandez, 2007). Delphi tekniğini önemli bilimsel araştırma araçlarından birisidir ve uzman kanısına başvurarak belirlenir (Hsu, 2007). Delphi tekniğinin kullanılmasını amacı alanda uzman olan kişilerin görüşlerine ve algılamalarına başvurarak belirli bir konuyu derinlemesine araştırmaktır. Verilen bu görüşler veya algılamalar, nihai sonuçların belirlenmesi için farklı inceleme türleri kullanılarak ifade edilir. Bu yöntemin yapısında, her bir katılımcının birbirleri ile iletişim kurmayı, katılımcıların fikirlerini ifade etmeleri için bir forum düzenlemeyi, grubun perspektifleriyle ilgili geri bildirim toplamasını, aynı fikirleri birleştirmesini ve bulguları gözden geçirerek tekrar düzeltmeyi içermektedir (Montilla, 2006; Vazquez-Ramos vd., 2007).

Delphi tekniğinin standart formatında genellikle belirli bir alanda uzman olarak belirlenen bir grup katılımcıya, diğer bir deyişle Delphi panelini oluşturan üyelere, problem ile ilgili bir dizi anket gönderilir. Bu tekniği kullanırken her bir panel üyesine, iki ya da daha fazla ardışık anketlerle her bir aşamada (rounds) başta açık uçlu olmak üzere, kısa cümle ya da cümleciklerle hazırlanan anketler ya da alınan cevaplara göre Likert tipi soru araçları kullanılmaktadır.

Delbecq, Van de Venve Gustafson (1975)'a göre Delphi tekniği aşağıda belirtilen şu alanlarda kullanılabilir:

1. Olası program alternatiflerinin belirlenmesi veya geliştirilmesi
2. Farklı kararlara yol açan temel varsayımları veya bilgileri keşfetmek veya ortaya çıkarmak;
3. Yanıtlayıcı grubun üzerinde fikir birliği sağlayabilecek bilgi aramak
4. Bilgiye dayalı yargıları çok çeşitli disiplinleri kapsayan bir konuyla ilişkilendirmek ve,
5. Katılımcı grubu, konunun çeşitli ve birbiriyle ilişkili yönleri konusunda eğitmek.

Araştırmacılar Delphi tekniğinin uygulanmasında dört önemli adımı takip eder. Bunlardan ilki, araştırmacı, araştırmaya katılacak olan panel üyelerinin hangi yöntemle doğru iletişim kurabileceklerini inşa etmektedir. İkinci olarak, araştırmacı belirlenen konu ile ilgili bu alanda uzman olan panel üyelerinin yani uzmanların belirlenmesini gerçekleştirmektedir. Üçüncü olarak araştırmacı belirlenen konunun diğer araştırma yöntemlerini göz önünde bulundurarak Delphi tekniğinin yapılacak olan çalışmaya uygunluğuna karar verir. Son olarak da araştırmacı, çalışmanın önemini ve sonuçların araştırma sorusuna nasıl uygulanacağını değerlendirir (Vazquez-Ramos vd., 2007).

Nitel araştırmalarda hedef kitlenin davranış yelpazesini ve onu belirli konularda veya konulara yönlendiren algılamaları ortaya çıkarmak için tasarlanmıştır. Ayrıca, bu tür araştırmalarda verilerin analiz edilmesinin amacı, katılımcıların konuya ilişkin deneyimlerini veya görüşlerini derinlemesine anlamaktır (Patton, 2002). Lietz ve Zayas (2010) nitel araştırmaların inanılırlık kazanmalarına dikkat çekmiş ve bu araştırmaya dâhil olan katılımcıların bakış açılarını olabildiğince en yakın şekilde temsil etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. İnanılırlık, bulguların güvenilirliğinden bahseder ve bulgulara duyulan

güvenin okuyucunun bakış açısıyla arttığını ve araştırmacının kendine duyarlılığına da yardımcı olur (Letts, Wilkins, Law, Stewart, Bosch ve Westmorland., 2007; Creswell, 2004). Bu çalışmanın güvenilirliğini sağlamak için çalışmadaki katılımcı teyidine ve içerik geçerliliğine bakılmıştır.

Bulguların geçerliliği, panel üyelerinin görüşmelerine ilişkin panelistlerin cevaplarının kabul edilmesi ile doğrudan ilişkilendirilir ve kurulur (Greer, 2008). Katılımcı teyidi son kontrol raporunu veya belirli açıklamaları veya temaları doğruluğunu belirlemek için katılımcılara geri götürerek bulguların doğruluğunu belirlemek için kullanılır (Cresswell, 2003). Katılımcı teyidi Delphi tekniğinin ayrılmaz bir parçasıdır ve aynı zamanda çalışmanın doğruluğunu ve güvenilirliğini arttırmaktadır (Patton, 2002; Creswell, 2004). Delphi tekniği, her aşamada anketin tekrarlanmasından oluşur ve her turun analizinden sonra, panel üyelerine kontrol amacıyla anket tüm katılımcılara geri gönderilir (Greer, 2008). Bu çalışmada, ilk turda elde edilen bulgulara dayanarak, panelistler ikinci tur anketi almıştır ve 2. turda katılımcı teyidi gerçekleştirilmiştir. Çalışmaya katılacak olan panelistlerin uygun bir kriter seçimi, Delphi çalışmasının içeriğin geçerliliğini doğrudan etkiler ve artırır (Hasson, Keeney ve McKenna, 2000). Bu Delphi çalışmasının amacı, Türkiye'deki psikolojik danışmanlık alanında mevcut çalışan ve gelecekteki çalışacak olan akademisyenlerin, uluslararası alanda elde edilen eğitimin içeriği ve yetkinliklerini Türkiye'ye dâhil etme konusundaki güçlük ve deneyimlerini keşfetmektir. Bu bağlamda, profesyonel uzmanlar, bu çalışmada psikolojik danışmanlık alanlarındaki eğitim geçmişlerine dayanarak seçildi. Dolayısıyla, bu prosedürün amacı belirlendi ve öznellik, araştırmanın içerik geçerliliğini arttırmıştır.

Çalışma Gurubu

Delphi tekniğinde örnekleme veya panele katılan kişi sayısı, yapılacak olan çalışmanın yada konunun amacına yönelik hazırlanmalıdır (Keeney vd., 2011; Mullen, 2003). Delphi tekniğinin gücü için panel üyelerinin seçimi en önemli bileşenlerinden biridir (Dawsonve Brucker, 2011). Panel üyelerinin seçiminin süreci, araştırmanın geçerliliğini direk olarak etkilemektedir. Çünkü uzman panel üyeleri seçilen konularla ilgili kapsamlı bir bilgiye sahip olmaları gerekmektedir (Dawsonve Brucker, 2011). Bu bakımdan, panel üyelerinin seçim süreci, bilgi ve tecrübeleri dikkate alınarak yapılmalıdır (Westers ve

Borders, 2014). Delphi tekniğinde, panel üyelerinin sayısının belirlenmesi için herhangi kesin bir sayı olmamasına rağmen, bundan önce yapılan bazı çalışmalarda 15 ila 20 katılımcı belirlenmiştir (Fiander ve Burns, 1998; Ludwig ve Star, 2005). Bu çalışmada da toplam panel üyesi 18 kişi olup; katılımcılar iki gruba ayrılmıştır: Amerika'da PD eğitimi programında okuyan Türk doktora öğrencileri ve doktorasını tamamlamış, şu anda Türkiye'de PD alanında çalışan akademisyenler, uzmanlık alanları dikkate alınarak belirlenmiştir. Akademisyen katılımcılar belirlenirken Türkiye'de Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik bölümü bulunan bütün üniversitelerin web sayfalarındaki akademik kadroların taranmasına sonucunda 5 kişiye ulaşılmıştır. Diğer bir grup olan doktora öğrencilerini belirlemek amacıyla yurt dışında eğitim gören veya mezun olan öğrencilerin Facebook sayfası grubuna anket gönderilerek, Amerika'nın farklı eyaletlerinde ve üniversitelerinde doktora devam eden 13 kişiye ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan 18 uzman kişinin 2'i (%11) kadın iken 16'sı (%89) erkek psikolojik danışmanlık eğitimi alan ve almaya devam bireylerden oluşmaktadır. Çalışmaya katılan her iki uzman gurubundaki katılımcıların yaş ortalaması 34 bulunmuştur. Doktora devam eden uzman gurubunun Amerika'da kalma sürelerine bakıldığında ortalama geçirdikleri süre yaklaşık 4 yıl olurken, araştırmaya katılan diğer gurubun Amerika'da eğitimleri tamamladıkları süre yaklaşık olarak 6 yıl hesaplanmıştır.

Verilerin Toplanması

Anket başında katılımcılar anketin amacı, süresi, kapsamı, yöntemi ve önemi hakkında bilgilendirilmiştir. Toplamda sayı olarak 18 katılımcıya bu çalışmaya davet mektubu gönderilmiştir. Daveti kabul eden her katılımcıya onay formu ve demografik form gönderilmiştir. Bu formları dolduran panel üyelerine daha önce internette hazırlanmış olan Delphi Anketi-I link yoluyla her bir katılımcıya gönderilmiş olup doldurmaları istenmiştir. Ayrıca, ilk anket sonucunda yapılan analize göre ikinci kez tekrar yeni bir anket gönderileceği katılımcılara bildirmiştir. Her iki gruba da Amerika'da aldıkları PD eğitimleri ile ilgili deneyimleri ve bu deneyimlerin ileride ve şu anki uygulamalarına nasıl yansiyebileceğini anlamak amacıyla sorular yöneltilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan Delphi anketinin iki kez ardışık olarak uygulanmasıyla toplanmıştır. Birinci aşamada uygulanan Delphi anketinde

dört açık uçlu soru ve 5’li Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Bu sorular belirlenirken, yapılan literatür araştırması sonucunda bulunan ve özellikle Amerika’da Psikolojik Danışma ile İlgili Eğitim Kurumlarının Akreditasyon Kurulu’nun (CACREP- Council for Accreditation of Counseling and Related Educational Programs) içerisinde bulunan başlıklar dikkate alınmıştır. Bu başlıklar çok kültürlülük, teorik yaklaşımlar, gelişimsel büyüme/iyi olma durumu, organizasyon/mesleki gelişme ve uygulama/öğretim/araştırma diye nitelendirilmiştir. Ayrıca bu anket oluşturulurken her iki grupta bulunan uzman panel üyelerinin Türkiye’de ki psikolojik danışmanlık alanındaki mesleki uzmanlaşma ve gelişimsel süreç ile ilgili görüşleri ve fikirleri dikkate alınmıştır. İkinci aşamada ise birinci aşamanın sonuçları dikkate alınarak panel üyelerine dört başlık altında bulunan temaları önem sırasına göre sıralaması istenmiştir. Daha sonrada buradan bulunan sonuçlar analiz edilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu çalışmada kullanılan Delphi anketleri 4 adımda analiz edilmiştir. Birinci adımda bütün katılımcılar Delphi Anketi – I’ni doldurulmuş ve onların cevapları araştırmacı tarafından dikkatle okunarak analiz edilmiştir. İkinci adım için bu çalışmada, Delphi tekniğinin ilk aşamasında kullanılan Delphi Anketi – I ‘in görüşmelerinden toplanan verilerin analizi açık (open coding) kodlama ile yapılmıştır. Açık kodlama (open coding), metinde bulunan olgunun tanımlanması, adlandırılması, sınıflandırılması ve anlatılması ile ilgili analizi içermektedir (Saldana, 2012). Bu çalışmada araştırmacı sorulan sorulardan alınan metnin her satırını detaylı bir şekilde incelemiş ve açık kodlama kullanarak bazı kavramları belirlemiştir. Araştırmacı dikkatlice bazı önemli kelimelerin veya terimlerin altını çizmiştir. Bu kodlama sonucunda 4 açık uçlu sorunun analizi sonucunda, 1. Soru için 23 tema, 2. Soru için 17 tema, 3. Soru için 15 tema, 4. Soru için de 10 tema bulunmuştur. Üçüncü adımda ise Açık kodlama tamamlandıktan sonra eksensel kodlama ile bazı temalar birleştirilerek tekrar grup haline getirilmiştir. Saldana (2012)’ye göre eksensel kodlama (axial coding) tümevarım ve tümenden gelen düşüncenin bir birleşimi yoluyla kodların birbirleri ile ilişkilendirilmesi işlemidir. Eksensel kodlamanın analizi sonucunda 1. Soru için 18 tema, 2. Soru için 10 tema, 3. Soru için 10 tema ve 4. Soru içinde 8 tema bulunmuştur. Dördüncü adımda ise eksensel kodlama sürecinden bulunan 37 tema ile Delphi Anket-II geliştirmiştir. Bu anket uzman panel üyelerinin yanıtlarının ortaya çıkarılmasında kullanılmak üzere

bildirimsel ifadeler halinde düzenlenmiştir. Panel üyelerinden önem sırasına göre Türkiye’de psikolojik danışmanlık alanında yaşayabilecekleri veya karşılaşılabilecekleri durumlar ya da olgular üzerine, verilen temaları sıralamaları istenmiştir.

Bulgular

Delphi Round-I Sonucunda Elde Edilen Bulgular

1. Soru- Aşama 1

Birinci soruda panelistlerden Türkiye’de mesleki psikolojik danışmanlığa uyum konusunda mevcut ve beklenen konular ile zorlukları bildirmelerini istedi. Tablo 1’da iki grup katılımcının ülkelerine döndüklerinde belirledikleri önemli sorunlar ve zorlukları gösterilmektedir.

Tablo 1. Katılımcıların karşılaştığı en önemli konular veya zorlukların yüzdeler değeri

Zorluklar / Konular	Katılımcıların karşılaştığı en önemli konular veya zorlukların yüzdeler değeri	
	Doktora Devam Eden Öğrenciler (N=13)	Dokorasını Bitirmiş ve Çalışan Akademisyenler (N=5)
Tekrar uyum/Geçiş/Eğitim Sistemi	46%	
Dil	15%	
Psikolojik Danışmanlık Kuramları	8%	
Staj/Uygulama/Kanıt dayalı uygulama eksikliği/Süpervisör Uygulaması	15%	100%
Kültürel Konular	15%	
Bürokrasi ve Zamansız Müdahaleler/Beklentiler	38%	
Profesyonellik/ Mesleki olarak tanınma/ Politika, yönetmelik ve yasa eksikliği	15%	80%
Çok kültürlülük Konuları	23%	

Tablo 1 devamı. Katılımcıların karşılaştığı en önemli konular veya zorlukların yüzdelik değerleri

Fakülte Üyeleri arasındaki ortak çalışma eksikliği/Akademik çalışma ortamı/Profesyonel Sınırlar	38%	
Savunuculuk	8%	
Önyargı	23%	
Etik Konuları	8%	
Kaynak Eksikliği	15%	20%
Manevi/Dinsel Konular	8%	
Yoğun Ders Programı	15%	
Gelir	15%	
Finansal Destel		20%
Sadece PD programı		20%

Not: Her yüzde, bu soruda uzman panelistlerden kaç tanesinin bir temayla özdeşleşmiş olabileceğini gösterir. Her iki uzman grubunda birden çok tema belirtilmiştir. Örneğin; Amerika'da doktora devam PD öğrenciler uzman grubundan %15(n=2)'i Staj/Uygulama/Kanıt dayalı uygulama eksikliği/Süpervizör Uygulaması konusunu belirtirken, doktorasını Amerika'da yapmış ve şu anda çalışan akademisyen uzman grubundan ise %100 (n=5)'ü bu konunun yada zorluğun öneminden bahsetmiştir.

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan ve doktorasına Amerika'da devam eden öğrencilerden %46'sı Türkiye'ye döndükten sonra ki süreçte eğitim sistemine tekrar uyum ve geçiş konularında zorlanabilecekleri ve bu konuların en öncelikli konu olduğu görülmüştür. Örneğin; bu uzman grubundan 1. katılımcı bu konu ile ilgili görüşünü şöyle söylemiştir:

"Lisans sonrası eğitimlerimin tamamı ABD'de (yüksek lisans ve doktora) yaptım ve Türkiye'deki akademisyen camiasına pek aşina değilim ve döndüğümde Türkiye'deki eğitim sistemime tekrar uyumun zor olacağını düşünüyorum. "

Bu uzman grubundan 12. katılımcı ise bu konuda şöyle demiştir:

"Türkiye'de bir yıl tecrübesi olan eski bir öğretmen olsam da, yeni öğretim felsefemizi Türk eğitim sistemine entegre etmenin kolay olacağını düşünmüyorum. Türk eğitim sistemi, ABD Eğitim Sisteminden çok farklı olduğundan belirli bir müfredat ve gündemi izlemek konusunda yetkililerle çok fazla görüşme yapmam gerekebilir. "

Tablo 1'e bakıldığında araştırmaya katılan ve doktorasına Amerika'da devam eden öğrencilerden %15'si ve doktorasını Amerika'da bitirmiş ve şu anda çalışan Türkiye'de akademisyenlerin tamamı Staj/Uygulama/Kanıt dayalı uygulama eksikliği/Süpervizör

Uygulaması konularının önemine dikkat çekmiştir. Her iki uzman grubu klinik ve supervizör uygulamalarının eksikliğini önemini vurgulamıştır. doktorasına Amerika'da devam eden öğrencilerden 4. katılımcı bu konuda "Yeterince pratik yapamayacağımı düşünüyorum. ABD'de psikolojik danışmanlık uygulaması yaptım" ve " Öğrencilere supervizörlük yapabileceğimden emin değilim. Bildiğim kadarıyla Türkiye'de, uygulama fırsat yok. "diye görüşünü belirtmiştir. Doktorasını Amerika'da bitirmiş ve şu anda Türkiye'de çalışan akademisyenlerden 3. katılımcı ise "Psikolojik danışman eğitiminde iş hayatına girmeden önce çok sınırlı bir supervizör uygulaması vardır" diye belirtmiştir.

Tablo 1'e bakıldığında çalışmaya katılan ve doktorasına Amerika'da devam eden öğrencilerden %15'si ve doktorasını Amerika'da bitirmiş ve şu anda çalışan Türkiye'de akademisyenlerin %80'i Profesyonellik/ Mesleki olarak tanınma/ Politika, yönetmelik ve yasa eksikliği konularının önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu konu ile ilgili her iki uzman grubu da görüşlerini belirtmişlerdir. Doktorasına Amerika'da devam eden öğrencilerden 3. katılımcı ise " Psikolojik danışmanlık, henüz bağımsız meslek danışmanlığı mesleği olarak kabul edilmemiştir. Davranış bilimleri genelinde ve spesifik olarak psikolojik danışmanlık için yasal düzenlemeler bulunmamaktadır." diye belirtmiştir. Doktorasını Amerika'da bitirmiş ve şu anda Türkiye'de çalışan akademisyenlerden 2. katılımcı ise "Türkiye'de mevcut danışmanlık mesleğini yöneten yeterli ulusal standartlar ve politikalar yok. " diyerek bu konudaki görüşünü belirtmiştir.

2. Soru- Aşama 1

İkinci soruda panelistlerden her iki gruptaki katılımcıların Amerika'da aldıkları PD eğitimlerinin onları nasıl PD eğitimcisi olarak hazırladığına dair konular ile ilgilidir.

Tablo 2.Amerika'da aldıkları PD eğitimlerinin onları nasıl PD eğitimcisi olarak hazırladığına dair konular

Temalar	Türkiye'de psikolojik danışmanlık eğitimcisi olarak hazırlanan iki grup katılımcının Amerika'da aldıkları PD eğitiminin konularının eğitimi ile ilgili temaların yüzdelik dağılımları	
	Doktoraya Devam Eden Öğrenciler (N=13)	Doktorasını Bitirmiş ve Çalışan Akademisyenler (N=5)
Uyuşma ve Kaliteli ilişkiler Kurma	%62	
Karşılaştırma/Mukayese Etme ve Diğer Bilgilerle Entegre Etme	%23	

Tablo 2 devamı. Amerika'da aldıkları PD eğitimlerinin onları nasıl PD eğitimcisi olarak hazırladığına dair konular

Temalar	Türkiye'de psikolojik danışmanlık eğitimcisi olarak hazırlanan iki grup katılımcının Amerika'da aldıkları PD eğitiminin konularının eğitimi ile ilgili temaların yüzdeler dağılımları	
	Doktora Devam Eden Öğrenciler (N=13)	Doktorasını Bitirmiş ve Çalışan Akademisyenler (N=5)
Yeni Konulara/ Araştırmalara/ Projelere Odaklanma	%31	%40
Psikolojik Danışmanlık Alanında Türkçe Kitap Okuma ve Yazma yada Makaleler Yayınlama	%23	%40
Psikolojik Danışmanlık Uygulama Kliniği/ Staj Uygulamaları	%23	%60
Teorik Altyapı	%15	%60
Farklı Profesyonel Aktivitelere, Organizasyonlara, Çalıştaylara ve Konferanslara Katılma	%31	%40
Etik ve Mesleki Kurallar	%8	
Güçlü Yapı/ Yönetmelik ve Prosedür		%40
Araştırma Teknikleri ve İstatistik		%40

Not: Her yüzde, bu soruda uzman panelistlerden kaç tanesinin bir temayla özdeşleşmiş olabileceğini gösterir. Her iki uzman grubunda birden çok tema belirtilmiştir. Örneğin; Amerika'da doktora devam eden PD öğrenciler uzman grubundan %31(n=4)'i Yeni Konulara/ Araştırmalara/ Projelere Odaklanma konusunu belirtirken, doktorasını Amerika'da yapmış ve şu anda çalışan akademisyen uzman grubundan ise %40 (n=2)'i bu konunun yada zorluğun öneminden bahsetmiştir.

Tablo 2 incelendiğinde doktorasına Amerika'da devam eden öğrencilerin ve doktorasını Amerika'da bitirmiş ve şu anda Türkiye'de çalışan akademisyenlerin, Amerika'da aldıkları PD eğitimlerinin onları PD eğitimcisi olarak nasıl hazırladığına dair konulara yer verilmiştir. Cevaplara bakıldığında özellikle 5 temanın öne çıktığı görülmektedir: Yeni Konulara/ Araştırmalara/ Projelere Odaklanma, Psikolojik Danışmanlık Alanında Türkçe Kitap Okuma ve Yazma yada Makaleler Yayınlama, Psikolojik Danışmanlık

Uygulama Kliniği/Staj Uygulamaları, Farklı Profesyonel Aktivitelere, Organizasyonlara, Çalıştaylara ve Konferanslara Katılma ve Teorik Altyapı. Çalışmaya katılan ve doktorasını Amerika'da devam eden öğrencilerden 4'ü (%31) ve doktorasını Amerika'da bitirmiş ve şu anda Türkiye'de çalışan akademisyenlerden 2'si (%40) Yeni Konulara/Araştırmalara/Projelere Odaklanma ileride ve şu andaki PD eğitimcilerinin çalışma ortamlarında kullanışlı ve yardımcı temalar olduğunu belirtmişlerdir. Doktorasını Amerika'da devam eden öğrencilerden 3. katılımcı "*Araştırma alanındaki farklı konulara odaklanmak farklı konularda bir anlayış geliştirmeme yardımcı olur.*", 8. katılımcı "*Türk eğitim sistemindeki yetersizliklerle ilgili daha yeni ve günümüzde daha önemli hale gelen konular üzerinde çalışabilirim.*" ve doktorasını Amerika'da tamamlamış ve şu anda Türkiye'de çalışan akademisyenlerden 1. katılımcı ise "*ABD'de fakültede çalışan akademisyenlerle farklı birkaç araştırma projesi üzerinde çalıştım.*" görüşünü belirterek bu konunun önemini altını çizmişlerdir.

İkinci olarak öne çıkan tema ise, Psikolojik Danışmanlık Alanında Türkçe Kitap Okuma ve Yazma yada Makaleler Yayınlama olurken katılımcılar bu konudaki görüşlerini belirtmişlerdir. Örneğin; doktorasını Amerika'da tamamlamış ve şu anda Türkiye'de çalışan akademisyenlerden 4. katılımcı "*Danışmanlık kuram ve tekniklerinde yaygın olarak öğrenciler tarafından kullanılan iki önemli kitabı tercüme ettim.*" diye belirtirken doktorasını Amerika'da devam eden öğrencilerden 13. katılımcı "*Türkçe psikolojik danışmanlık kitapları ve makale yazmak çok önemlidir...*" ve 6. katılımcı ise "*Birçok projeye dahil oldum*" diye belirterek bu gibi profesyonel gelişimlerine katkı sağlayan unsurların kendilerine yardımcı olduğunu açıklamışlardır.

3. Soru- Aşama 1

Üçüncü soruda panelistlerden Türkiye'deki psikolojik danışmanlıkta en çok uygulanabilir konuları bildirmelerini istendi.

Tablo 3.Türkiye'deki psikolojik danışmanlıkta en çok uygulanabilir konuları

Temalar	Türkiye'deki psikolojik danışmanlık alanında en çok uygulanabilir konuların yüzdeler dağılımı	
	Doktoraya Devam Eden Öğrenciler (N=13)	Doktorasını Bitirmiş ve Çalışan Akademisyenler (N=5)
Psikolojik danışmanlık kuramları, becerileri ve teknikleri	%46	%100
Ahlak, etik, manevi ve sosyal değerler	%8	

Tablo 3 devamı. Türkiye'deki psikolojik danışmanlıkta en çok uygulanabilir konuları

Temalar	Türkiye'deki psikolojik danışmanlık alanında en çok uygulanabilir konuların yüzdeler dağılımı	
	Doktoraya Devam Eden Öğrenciler (N=13)	Doktorasını Bitirmiş ve Çalışan Akademisyenler (N=5)
Uygulamalı eğitim ve Süpervizörlük	%38	%100
Araştırmalar ve Projeler	%31	%20
Okul rehberliği	%8	
Çok kültürlülük ve manevi bakış açısına sahiplik	%15	%8
Konferanslara katılım	%8	%40
Neuropsikoloji dersleri	%8	
İstatistik ve araştırma dersleri	%8	%40

Not: Her yüzde, bu soruda uzman panelistlerden kaç tanesinin bir temayla özdeşleşmiş olabileceğini gösterir. Her iki uzman grubunda birden çok tema belirtilmiştir. Örneğin; Amerika'da doktora devam eden PD öğrenciler uzman grubundan %38(n=5)'i Uygulamalı eğitim ve Süpervizörlük konusunu belirtirken, doktorasını Amerika'da yapmış ve şu anda çalışan akademisyen uzman grubundan ise %100 (n=5)'i bunun Türkiye'deki psikolojik danışmanlıkta en çok uygulanabilir konularından biri olarak göstermiştir.

Tablo 3'e göre psikolojik danışmanlık kuramları, becerileri ve teknikleri, uygulamalı eğitim ve süpervizörlük, araştırmalar ve projeler ve çok kültürlülük ve manevi bakış açısına sahiplik temalarının en çok uygulanabilir temalar olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan toplam 18 katılımcıdan 11'i(%61) PD eğitimcisi olarak psikolojik danışmanlık kuramları, becerileri ve tekniklerinin en çok uygulanabilir tema olduğu konusunda fikir birliğine varmışlardır. Doktorasını Amerika'da devam eden öğrencilerden 1. katılımcı "Psikolojik danışmanlık teorileri, becerileri ve teknikleri öğrenmek söz konusu olduğunda; aldığım eğitimden çok memnumum" ve 2. katılımcı ise "Bir danışmanlık yaklaşımının veya danışmanlık tekniğinin etkinliğini değerlendirmek için bilgimi kullanabileceğim." diyerek bu konularda aldıkları eğitimin Türkiye'de en uygulanabilir konu olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmaya katılan toplam 18 katılımcıdan 10'u (%56) PD eğitimcisi olarak uygulamalı eğitim ve süpervizörlük temalarının Türkiye'de psikolojik danışmanlık alanında en çok uygulanabilir konulardan biri olduğuna işaret etmişlerdir. Doktorasını Amerika'da yapmış ve şu anda çalışan akademisyen uzman grubundan 2. katılımcı "Özellikle eğitim geçmişim, bana bilgi ve becerilerimi uygulamak için çok fazla güç verdi" ve 3. katılımcı ise

"...Ayrıca, kanıta dayalı uygulamaların uygulanması ve geliştirilmesi benim için çok önemliydi...." diye ifade ederek bu temaların uygulanabilir olduğunu belirtmişlerdir.

4. Soru- Aşama 1

Dördüncü soruda panelistlerden Türkiye'deki psikolojik danışmanlıkta en az uygulanabilir konuları bildirmelerini istendi (Tablo 4).

Tablo 4.Türkiye'deki psikolojik danışmanlıkta en az uygulanabilir konular

Temalar	Türkiye'deki psikolojik danışmanlık alanında en az uygulanabilir konuların yüzdelik dağılımı	
	Doktora Devam Eden Öğrenciler (N=13)	Doktorasını Bitirmiş ve Çalışan Akademisyenler (N=5)
Çok kültürlülük	%46	%60
Uygulama eğitimleri	%8	
Psikolojik Danışmanlık Mesleği Tanımı	%38	%60
Etik	%31	%20
Ders Programı Farklılığı	%8	
Psikolojik Danışmanlık Kuramları	%15	%60
İşbirliği Eksikliği	%8	
Teknoloji Kullanımı	%8	

Not: Her yüzde, bu soruda uzman panelistlerden kaç tanesinin bir temayla özdeşleşmiş olabileceğini gösterir. Her iki uzman grubunda birden çok tema belirtilmiştir. Örneğin; Amerika'da doktora devam eden PD öğrenciler grubundan %38(n=5)'i Psikolojik Danışmanlık Mesleği konusunu belirtirken, doktorasını Amerika'da yapmış ve şu anda çalışan akademisyen uzman grubundan ise %60 (n=5)'i bunun Türkiye'deki psikolojik danışmanlıkta en az uygulanabilir temalarından biri olarak göstermiştir.

Tablo 4'e bakıldığında doktorasına Amerika'da devam eden PD programı öğrencilerinden 6'sı (%46) ve doktorasını Amerika'da tamamlamış ve şu anda Türkiye'de çalışan akademisyenlerden 3'ü (%60) çok kültürlülük konusunun Türkiye'deki psikolojik danışmanlık alanında en az uygulanabilir konu olduğunu belirtmişlerdir. doktorasına Amerika'da devam eden PD öğrencilerinden 3. katılımcı doktorasını "Türkiye'de birçok çokkültürlülükle ilgili ders gereksiz olabilir gibi görünebilir..."ve doktorasını Amerika'da tamamlamış ve şu anda Türkiye'de çalışan akademisyenlerden 1. katılımcı ise ". Şu ana kadar

Türkiye'deki mevcut durumumuzda pek geçerli olmayan çok kültürlü danışmanlık konuları ABD'deki danışmanlık programlarında üzerine çok durulmaktadır."

Her iki uzman gurubunun görüşüne göre, psikolojik danışmanlık mesleğinin tanımı teması, doktorasına Amerika'da devam eden PD programı öğrencilerinden 3'ü (%23) ve doktorasını Amerika'da tamamlamış ve şu anda Türkiye'de çalışan akademisyenlerden 2'si (%40) tarafından en az uygulanabilir konu olarak tanımlanmıştır. Psikolojik danışmanlık mesleği Türkiye'de sadece okullarda çalışan bireyler olarak tanımlanırken bu mesleğe ait rollerin, politikaların ve görevlerin yeterince belirtilmediği noktasına temas etmişlerdir. doktorasına Amerika'da devam eden PD öğrencilerinden 9. katılımcı "En az uygulanabilir bir şey bulmam gerekiyorsa, yalnızca Amerika Birleşik Devletleri'ne entegre edilmiş bazı politikaların en az uygulanabilir olduğunu düşünüyorum." diye ifade etmiştir. doktorasını Amerika'da tamamlamış ve şu anda Türkiye'de çalışan akademisyenlerden 2. katılımcı ise bu konuda şöyle söylemiştir:

"Amerika Birleşik Devletleri'nde olduğu gibi, her profesyonelin oynadığı belirli sınırlar ve belirli roller yoktur. Bu çoğunlukla psikolojik danışman alanında yetersiz politika ve yönetmeliklerle ilgilidir. Tüm uygulama, çalıştığımız iş koşullarına ve iş yönetmeliklerine bağlıdır. Ayrıca danışman olarak meslek ruh sağlığı mesleği olarak görülmemiştir. Çoğunlukla okul ayarlarıyla ilgili olan ve okul ayarlarıyla sınırlanan danışmanlık uygulamaları yürütülmektedir."

Soru 5- Aşama I

Beşinci soruda Amerika'da PD eğitimi almış alandaki uzmanlardan (şu anda akademisyen olarak çalışan ve gelecekte çalışacak olan kişiler) CACREP standartlarına bağlı olarak oluşturulan 5 farklı temel alanı sıralaması istenmiştir.

Tablo 5.Amerika'da PD eğitimi almış alandaki uzmanlardan (CACREP standartlarına bağlı olarak oluşturulan 5 farklı temel alan ve sıralaması

TEMEL PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ALANLARI	Doktoraya Devam Eden Öğrenciler (N=13)			Doktorasını Bitirmiş ve Çalışan Akademisyenler (N=5)		
	Sırala ması (1-5 arası)	Ortalama Yüzdeler (0-100 arası)	Yüzdeler Aralığı (0-100 arası)	Sırala ması (1-5 arası)	Ortalama Yüzdeler (0-100 arası)	Yüzdeler Aralığı (0-100 arası)
Çok Kültürlülük Yapıları	5	%44	%5-95	5	%42	%10-80
Teorik Yaklaşım	1	%74	%50-100	2	%79	%70-90
Gelişimsel Büyüme/Iyi Olma Durumu	2	%73	%50-90	4	%72	%70-80
Organizasyon/Mesleki Gelişme	4	%57	%25-90	3	%77	%60-90
Uygulama/Öğretim/ Araştırma	3	%72	%50-90	1	%87	%70-100

Her iki uzman gruptaki katılımcılardan Amerikan temelli psikolojik danışman eğitim programlarının geleceğe yönelik deneyimlerini ve mevcut ayarlarının anket formlarıyla ne kadar alakalı olduğunu açıklamaları istendi. Sıralama ölçeği, aşağıdaki değerlere sahip, 5 puanlı Likert tipi bir ölçektir:

%0 Karşılaştığım ya da karşılaşacağım psikolojik danışmanlık durumlarına kesinlikle uygulanamaz.

%0-25 Karşılaştığım ya da karşılaşacağım psikolojik danışmanlık durumlarının %25'ine kadar uygulanabilir.

%25-50 Karşılaştığım ya da karşılaşacağım psikolojik danışmanlık durumlarının %50'sine kadar uygulanabilir.

%51-75 Karşılaştığım ya da karşılaşacağım psikolojik danışmanlık durumlarının %75'ine kadar uygulanabilir.

%76-100 Karşılaştığım ya da karşılaşacağım psikolojik danışmanlık durumlarının tamamına uygulanabilir.

Çok Kültürlülük Yapıları

Tablo 10'daki sonuçlara göre, çok kültürlülük konusunun, çalışmaya katılımcı iki grup uzman tarafından Türkiye'de psikolojik danışmanlıkta uzmanlarının geleceği ve mevcut danışma ortamında temel psikolojik danışmanlık alanlarından beşinci ve en son uygulanabilir alan olarak sıralanmakta ve nitelendirildiğini göstermektedir. Doktorasına Amerika'da devam eden Türk öğrenciler için ortalama yüzdeler yüzde 44 olarak hesaplanırken, doktorasını Amerika'da bitirmiş ve şu anda çalışan Türkiye'de çalışan akademisyenler için bu rakam yüzde 42 olarak hesaplanmıştır. Bu verilere dayanarak, çok kültürlülük, yukarıda verilen 5 puanlı Likert-tipi ölçek türüne göre; %25-50 aralığında bulunan ve her iki uzman grubu içinde geçerli olan "karşılaştığım ya da karşılaşacağım psikolojik danışmanlık durumlarının %50'sine kadar uygulanabilir." anlamı vermektedir. Çok kültürlü yapılar açısından, katılımcılar özellikle çok kültürlü danışmanlığın pratik seviyesinin önemini ve çok kültürlü danışmanlık yetkinliklerinin mevcut ve gelecekteki danışmanlık ortamında kullanılabilirliğini vurgulamaktadır.

Örneğin; Amerika'da doktora devam eden 1. katılımcı çok kültürlülük hakkında şöyle demiştir:

Bunun, Türkiye'de yapılacak işime doğrudan fayda sağlayacağı veya geçerli olacağını düşünmüyorum. Bununla birlikte, çok kültürlü eğitim bugün psikolojik danışman / psikolojik danışman eğitimcisi olmamı sağladı. Dolayısıyla, çokkültürlülük eğitimi almanın Türkiye'de çalışmamı dolaylı olarak etkileyeceğini düşünüyorum. Bununla birlikte, bu eğitimin bazı yönleri (ör., Azınlık gelişim modelleri) Türkiye'de psikolojik danışmanlık eğitiminde halen uygulanmaktadır.

Örneğin doktora devam eden 2. katılımcı ise Türkiye'ye döndüğünde çok kültürlü danışmanlık eğitiminin yararlılığını şartlı olarak onaylamış ve fikrini şu şekilde dile getirmiştir:

"Sanırım Amerika'da çok kültürlü meseleleri öğrenmek bana çok kültürlü meseleleri daha iyi anlamamda yardımcı olacaktır. Konunun farklı olacağını farkındayım ancak halen Türkiye'ye döndüğümde mevcut tecrübelerimin ve eğitimimin çok faydalı olacağına inanıyorum."

Doktorasını Amerika'da tamamlamış ve şu anda akademisyen olarak çalışan 2. katılımcı ise şunu belirtmiştir: *"Ben çoğunlukla uluslararası öğrenciler için danışmanlık yaptım, bu yüzden tüm becerileri başka kültürel bağlamlara uygulamak benim için kolay oldu."*

Teorik Yaklaşım

Tablo 10'da bulunan sonuçlara göre, çok kültürlülük konusunun, çalışmaya katılımcı iki grup uzman tarafından Türkiye'de psikolojik danışmanlıkta uzmanlarının geleceği ve mevcut danışma ortamında temel psikolojik danışmanlık alanlarından birinci ve en çok uygulanabilir alan olarak sıralanmakta ve nitelendirildiğini göstermektedir. Doktorasına Amerika'da devam eden öğrenciler için ortalama %74 olarak bulunmuş ve bu sonuca göre, bu grup için karşılaştığım ya da karşılaşacağım psikolojik danışmanlık durumlarının %75'ine kadar uygulanabilir anlamına gelmektedir. Örneğin doktora devam eden 5. katılımcı ise Türkiye'ye döndüğünde teorik yaklaşımlar eğitimi ile ilgili düşüncesini şu şekilde dile getirmiştir:

"Kuramları öğretmek açısından post-modern teorilerin bazıları (örneğin Feminist Teori) hariç, bilgilerimin çoğunu kullanabileceğimi düşünüyorum. Danışma teorileri üzerine aldığım eğitimden gerçekten eminim ve bunu Türkiye'de öğretmekten memnun kalacağım. Sanırım ABD'de alanımda uyguladığımız tüm rol-oyun ve etkinlikler öğrenmemde yarar sağlamaktadır ve bunu Türkiye'de sınıflarımda uygulayacağım."

3. katılımcı ise bu konuda destek vererek şöyle söylemiştir:

"Türkiye'de insanlar genellikle problemleri için özel cevaplar ve tavsiyeler ararlar. Bu nedenle, çözüm odaklı kısa süreli terapi, bilişsel-davranışçı terapiler Türkiye'de yararlıdır. Ayrıca, çoğu insan, Türkiye'de manevi durumunu önemsiyor. Böylece varoluşçu terapi yaklaşımları da faydalı olacaktır."

Doktorasını Amerika'da tamamlamış ve şu anda çalışan akademisyenler için bu rakam %79 olarak hesaplanmış ve karşılaştığım ya da karşılaşacağım psikolojik danışmanlık durumlarının tamamına uygulanabilir anlamına gelmektedir. Doktorasını Amerika'da tamamlamış ve şu anda akademisyen olarak çalışan 3. katılımcı bu konuda şunu belirtmiştir:

"Teorik yaklaşımlar, danışanlar hakkında daha iyi bir anlayış elde etmek için çok yararlıdır. Farklı danışma teorilerini karşılaştırmalı olarak incelemekten hoşlanırım. Psiko-analitik, davranışsal, bilişsel davranışsal ve varoluşçu yaklaşımları biliyorum. Post modern ve aile yaklaşımları hakkında ayrıntılı bilgi sahibi olmak hoşuma gidiyor. Ayrıca kariyer, rehabilitasyon ve evlilik ve aile danışmanlığı kuramlarını öğrenmek çok yararlıdır."

Gelişimsel Büyüme/İyi Olma Durumu

Tablo 10'da gösterilen sonuçlara göre, doktorasına Amerika'da devam eden öğrenciler gelişimsel büyüme/iyi olma durumu konusunu Türkiye'de psikolojik danışmanlıkta uzmanlarının geleceği ve mevcut danışma ortamında temel psikolojik danışmanlık alanlarından ikinci uygulanabilir alan olarak belirlerken olarak, doktorasını Amerika'da bitirmiş ve şu anda çalışan akademisyenler ise dördüncü sırada olduğunu göstermektedir. Doktorasına Amerika'da devam eden öğrenciler için ortalama %72 olarak hesaplanırken, doktorasını Amerika'da bitirmiş ve şu anda çalışan akademisyenler için bu rakam ortalama %74 olarak hesaplanmıştır. Bu verilere dayanarak, yukarıda verilen 5 puanlı Likert-tipi ölçek türüne göre; %51-75 aralığında bulunan ve her iki uzman grubu içinde geçerli olan "Karşılaştığım ya da karşılaşacağım psikolojik danışmanlık durumlarının %75'ine kadar uygulanabilir." anlamı vermektedir. Doktorasına Amerika'da devam eden öğrencilerden 2. katılımcı "Sanırım, Amerika'daki şu andaki eğitimim sırasında kişisel gelişme ve iyi olma hali hakkında çok şey öğrendim. Türkiye'deki gelecekteki işimde iyi olma hali planlarımı ve yaklaşımlarını kullanmaya devam edeceğim." diye belirtirken doktorasını Amerika'da bitirmiş ve şu anda çalışan akademisyenlerden 1. katılımcı ise "Psikolojik danışmanlık eğitim programında gelişimsel büyüme konusunu öğrenmek için mükemmel bir fırsatım oldu." diye ifade etmiştir.

Organizasyon/Mesleki Gelişme

Doktorasına Amerika'da devam eden öğrenciler organizasyon/mesleki gelişme durumu konusunu Türkiye'de psikolojik danışmanlıkta uzmanlarının geleceği ve mevcut danışma ortamında temel psikolojik danışmanlık alanlarından dördüncü uygulanabilir alan olarak belirlerken olarak, doktorasını Amerika'da bitirmiş ve şu anda çalışan akademisyenler ise üçüncü uygulanabilir alan olduğunu göstermektedir (Tablo 10). Doktorasına Amerika'da devam eden öğrenciler için ortalama %72 olarak hesaplanmıştır. Yukarıda verilen 5 puanlı Likert-tipi ölçek türüne göre; %51-75 aralığında bulunan bu değer "Karşılaştığım ya da karşılaşacağım psikolojik danışmanlık durumlarının %75'ine kadar uygulanabilir." anlamını vermektedir. Doktorasına Amerika'da devam eden öğrencilerden 2. katılımcı iş ortamında bazı zorluklarla karşılaşabileceğini ve bu zorlukları avantaja dönüştürüp onu Türkiye'deki psikolojik danışmanlık sistemine hazırlayacağını belirtmiştir ve şöyle:

"Türkiye'de psikolojik danışma mesleği açısından çok yolumuz olduğunu düşünüyorum. Burada ABD'deki organizasyonlar ve mesleki gelişimi öğrendiğim halde bu bilgiyi kültürüme nasıl uygun bir şekilde uygulayacağımı bilmiyorum. Birkaç kişi prosedürleri değiştirmek için yeterli olmayacak, bu nedenle Türkiye'de danışmanlık mesleğini geliştirmek için başkalarını eğitmek zorundayız." diye ifade etmiştir.

Doktorasını Amerika'da bitirmiş ve şu anda çalışan akademisyenler için bu rakam ortalama %77 olarak hesaplanmıştır. Yukarıda verilen 5 puanlı Likert-tipi ölçek türüne göre; %76-100 aralığında bulunan bu değer "Karşılaştığım ya da karşılaşacağım psikolojik danışmanlık durumlarının tamamına uygulanabilir." anlamını vermektedir. Doktorasını Amerika'da bitirmiş ve şu anda çalışan akademisyenlerden 3. katılımcı ise profesyonel olarak mesleki gelişimi için bazı dersler aldığını ve :

"Bu dersler ayrıca mesleki gelişimim için ve görüş ve düşüncelerim üniversitem için yararlıdır. Çalışmam sırasında dört ihtisas alanı seçtim. Psikolojik danışman eğitimi ve süpervizyon, psikolojik danışma teorileri ve teknikleri, araştırma metodolojileri ve psikolojik danışmanlık prosedürleri ve politikaları. Bu dört alanı çalışmak ve uygulamak için şansım oldu." diye belirtmiştir.

Uygulama/Öğretim/Araştırma

Doktorasına Amerika'da devam eden öğrenciler uygulama/öğretim/araştırma konularının Türkiye'de psikolojik danışmanlıkta uzmanlarının geleceği ve mevcut danışma ortamında temel psikolojik danışmanlık alanlarından üçüncü uygulanabilir alan olarak belirlerken olarak, doktorasını Amerika'da bitirmiş ve şu anda çalışan akademisyenler ise birinci ve en çok uygulanabilir alan olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 10). Doktorasına Amerika'da devam eden öğrenciler için ortalama %72 olarak hesaplanmıştır. Yukarıda verilen 5 puanlı Likert-tipi ölçek türüne göre; %51-75 aralığında bulunan bu değer "Karşılaştığım ya da karşılaşıcağım psikolojik danışmanlık durumlarının %75'ine kadar uygulanabilir." anlamını vermektedir.

Her iki grupta öğretim ve araştırmanın uygulanabilir alanlar olduğunu belirtirlerken, uygulama konusunun Türk psikolojik danışmanlık bağlamında geçerli bir araç olmadığını ifade etmişlerdir. Örneğin 1. katılımcı: *"Almış olduğum eğitimimin öğretim ve araştırma yönleri, danışmanlık uygulamasına göre Türkiye'de daha uygundur."* diye ifade etmiştir. Doktorasını Amerika'da bitirmiş ve şu anda çalışan akademisyenler için bu rakam ortalama %87 olarak hesaplanmıştır. Yukarıda verilen 5 puanlı Likert-tipi ölçek türüne göre; %76-100 aralığında bulunan bu değer "karşılaştığım ya da karşılaşıcağım psikolojik danışmanlık durumlarının tamamına uygulanabilir." anlamını vermektedir. Amerika'da aldıkları psikolojik danışmanlık eğitimin içerisinde yer alan uygulama/öğretim/araştırma konularının Türkiye'de uygulanabilir konular olduğunu ifade ederken, doktorasını Amerika'da bitirmiş ve şu anda çalışan akademisyenlerden 2. katılımcı ise şöyle belirtmiştir: *"Bir akademisyen olarak öğretim, araştırma ve psikolojik danışma uygulaması ve psikoterapi yapıyorum. Bu alanlarda, ağırlıklı olarak Amerika Birleşik Devletleri'ndeki yüksek lisans eğitimim aracılığıyla gelişmiş becerilerim var."*

Delphi Round-II Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Bu aşamada her iki gruptaki uzman grubuna verilen birinci anketlerin sonucuna göre ikinci anket oluşturulmuştur. Bu ikinci ankette ilk ankette sorulan dört açık uçlu soruların analizinden sonra bulunan temaları önem sırasına göre sıralamaları istenilmiştir. İkinci turda hazırlanan 1. sorudan alınan cevaplar doğrultusunda, Türkiye'de mesleki psikolojik danışmanlığa uyum konusunda mevcut ve beklenen konular ile zorluklar önem sırasına göre her iki grup içinde ilk üç sıra şu şekilde sıralanmıştır: (1)Profesyonellik/ Mesleki olarak tanınma/ Politika, yönetmelik ve yasa eksikliği, (2) Staj/Uygulama/Kanıta dayalı uygulama

eksikliği/Süpervisör Uygulaması ve (3) Tekrar uyum/Geçiş/Eğitim Sistemi olarak bulunmuştur.

Türkiye'de psikolojik danışmanlık eğitici olarak Amerika'da aldıkları PD eğitiminin Türkiye'ye onları nasıl hazırladığı ile ilgili olarak ikinci turda hazırlanan 2. sorunun sonucuna ve önem sırasına göre her iki grupta (1)Psikolojik Danışmanlık Uygulama Kliniği/Staj Uygulamalarını ilk sıraya koymuşlardır. Diğer önemli konular ise Etik ve Mesleki Kurallar, Güçlü Yapı/ Yönetmelik ve Prosedür ve Karşılaştırma/Mukayese Etme ve Diğer Bilgilerle Entegre Etme her iki uzman grubu tarafından önemli olduğu ifade edilmiştir.

Üçüncü soruda panelistlerden Türkiye'deki psikolojik danışmanlıkta en çok uygulanabilir konuları önem sırasına göre bildirmeleri istenmiştir. Yapılan analize göre, doktorasına Amerika'da devam eden öğrencilere göre önem sırası şu şekilde: (1) araştırma ve projeler, (2) uygulamalı eğitim ve süpervizörlük ve (3)istatistik ve araştırma dersleri olurken, doktorasını Amerika'da bitirmiş ve şu anda çalışan akademisyenler için (1)istatistik ve araştırma dersleri, (2) araştırma ve projeler ve (3)istatistik ve araştırma dersleri başlıca önemli temalar olarak bulunmuştur.

Dördüncü soruda panelistlerden Türkiye'deki psikolojik danışmanlıkta en az uygulanabilir konuları önem sırasına göre bildirmeleri istenmiştir. Her iki uzman grubu da (1)uygulama eğitimleri ve (2) psikolojik danışmanlık mesleği tanımı diye sıraya koyarken doktorasına Amerika'da devam eden öğrenciler (3) etik konusunu, doktorasını Amerika'da bitirmiş ve şu anda çalışan akademisyenler ise (3) psikolojik danışmanlık teorilerini koymuştur.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Her iki gruptaki uzman görüşleri temel alınarak ve Delphi tekniği kullanılarak yapılan bu araştırmada, doktorasını Amerika'da tamamlamış ve şu anda Türkiye'de çalışan akademisyenlerin ve doktora programlarına Amerika'da devam eden öğrencilerin, Amerika'da aldıkları psikolojik danışmanlık eğitiminin Türkiye'de uygulanması sürecinde yaşanan zorluklar, çok ve az uygulanabilir konular ile ilgili bazı önemli temalar bulunmuştur.

Yapılan analizlere göre, Türkiye’de rehberlik ve psikolojik danışmanlık programını tamamlayan öğrencilerin büyük bir kısmı sadece okul sisteminin içinde ve okul rehber öğretmeni olarak çalışmaktadır (Hohensil, Amundson ve Niles, 2013). Her iki uzman grubunun görüşüne göre, bu alandan mezun olan öğrencilerin profesyonel olarak farklı alanlarda (ruh sağlığı ya da toplum danışmanlığı gibi) çalışması mümkün gözükmemektedir ve sonuç olarak bu durum her iki ülke arasındaki temel farklılıklardan biri olarak görünmektedir. Yapılan çalışmalarda bu durumu destekler niteliktedir (Leung, vd., 2009; Ilhan, Owen, Furr ve Parikh, 2012). Bu bağlamda, panel uzmanlarından oluşan iki grup, çeşitli danışanları ile çalışırken klinik bilgilerinin başarıyla entegre edilmesi için psikolojik danışma sürecinin bileşenlerinden olan danışma uygulamasının önemini vurgulamıştır. Bununla birlikte, Türkiye’de psikolojik danışmanlık alanında uygulama derslerinin olduğu kadar psikolojik danışmanlık uygulamasının da eksikliği bulunmaktadır (Ilhan vd., 2012). Psikolojik danışmanların sadece okul sisteminde uygulama ya da çalışma seçeneği bulunmaktadır ve bu meslek Türkiye’de okul sisteminde bir uzmanlık haline gelmeye odaklanmıştır (Leung, vd., 2009).

Bu çalışmanın sonucuna göre, Türkiye’de psikolojik danışmanlık bölümünde okuyan öğrencilerin öğrenim süreleri boyunca bireyin mesleki olarak profesyonelleşmesi için önemi olan psikolojik danışmanlık uygulamalarının eksikliği ve ayrıca klinik uygulamaların gerçekleştirilebileceği alanların da kısıtlı olması önemli konulardan biridir. Türk psikolojik danışma uzmanları için daha fazla eğitim olanağı ihtiyacı bilincinin artmasına rağmen, Türk üniversitelerinin psikolojik danışmanlık programlarında psikolojik danışmanlık uygulama ve klinik servisleri sınırlılığı vardır (Gizir, 2011). Erkan vd. (2010), tarafından yapılan araştırmada sekiz farklı Türk üniversitesinin psikolojik danışmanlık eğitim programlarını değerlendirdiler ve üniversite öğrencileri için yetersiz sayıda psikolojik danışman sayısı dahil olmak üzere çeşitli zayıf yönlerini saptadılar; video, kamera, teyp veya projektör dahil olmak üzere yetersiz bir teknolojik sistemin ve sınırlı süpervizyon uygulamaları olduğunu ifade etmişlerdir.

Her iki gruptaki araştırmacılar, Amerika’da aldıkları araştırma ve istatistik teknikleri eğitimin Türkiye’de profesyonel danışmanlığın geliştirilmesine yönelik kanıta dayalı uygulamaların rolü hakkında daha derin bir anlayışa destek verdiğini vurguladılar. Bu araştırma bulguları, bu çalışmanın bulguları ile tutarlıdır. Bu yönergenin tartışılmasında

panel uzmanları, Türkiye'de psikolojik danışma alanlarına ilişkin ulusal veya uluslararası veri tabanlarının kaynaklarına erişim konusunda sorunlu bir sınır olduğunu belirttiler.

Her iki panel uzman grubu, psikolojik danışmanlıkta etik ve mesleki kuralları bilmenin, onları gelecekteki çalışma ortamına hazırladığını belirtti. Ayrıca, araştırmanın bulgularına dayanarak, Amerika'da doktora eğitimine devam eden öğrenciler, Amerika temelli etik kodları veya yönergelerini izlediklerini düşünse de, Türkiye'ye danışman eğitimi olarak döndüklerinde ve çalışırken geçerli bir öge olmadığını düşündüklerini belirttiler. Daha önce anlatıldığı gibi, Türk PDR DER'in Amerikan Psikolojik Danışmanlık (ACA) ve Amerikan Okul Danışmanlığı Derneği'nin (ASCA) etik kurallarını bir araya getiren danışmanlık etik kuralları ve yönergeleri geliştirmesine rağmen; psikolojik danışmanlar için politikalar, yönerge ve prosedürler oluşturan herhangi bir mekanizma ya da kurul kurulmadığını belirttiler (Taşdan ve Yalçın, 2007).

Dolayısıyla, psikolojik danışmanlık etik kodlarını veya yönergelerini pratik yapmak ve uygulamak için, Türkiye'de psikolojik danışmanın danışma mesleğini teşvik etmek ve güçlü bir temel oluşturmak için bu iç mekanizmayı yaratmak gerekmektedir (Taşdan ve Yalçın, 2007).

Bu çalışmanın sonuçları, Amerika'da psikolojik danışmanlık bağlamında öğrenilen çok kültürlü derslerin, Türk psikolojik danışmanlık bağlamında en az uygulanabilir danışmanlık alanlarından biri olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Bu, Kağnıcı (2013), Kağnıcı (2014), Kararımak (2008) ve Bektaş (2006) tarafından daha önce yapılmış olan ve Türkiye'de psikolojik danışmanlık eğitim programlarında sınırlı bir çok kültürlü danışmanlık eğitimi olduğuna dair yapılan araştırmalar tarafından da desteklenmektedir. Türkiye'de psikolojik danışmanlık programları bulunan üniversitelerin sadece bazılarında çok kültürlü bir danışma kursu seçmeli bir ders modeli olarak sunulmaktadır, ancak bu dersin tek bir ders modeli olarak psikolojik danışmanlık müfredatına entegre edilmesi gerekmektedir (Kağnıcı, 2013). Araştırmalar, ayrıca, psikolojik danışmanların çok kültürlü danışmanlık yetkinliklerini kazanması için Amerika'da psikolojik danışmanlık eğitimi programlarındaki aldıkları çok kültürlü danışmanlık eğitiminin önemini ortaya koymaktadır (Brooks, Kim, Moye, Oglesby ve Hargett, 2015; Fawcett, Briggs, Maycock ve Stine, 2010).

Bu çalışma özellikle psikolojik danışmanlık alanında gelecekte Türkiye'de çalışacak ve şu anda çalışan akademisyenlerin Amerika'da aldıkları psikolojik danışmanlık

eğitimlerini ülkeye tekrar geri döndükten sonra nasıl entegre edeceğine dair soruları aramak üzerine ve literatürde bu alanda henüz çalışılmamış olması sebebiyle yürütülmüştür. Çalışmanın sonuçlarına göre gelecekte bu alanda çalışacak bireyler, psikolojik danışmanlar ve psikolojik danışmanlık alanında çalışan akademisyenler için ışık tutabilecek bir çalışma olduğu düşünülmektedir ve aşağıda bazı öneriler getirilmiştir.

Birincisi, Amerika'da psikolojik danışma bölümünde çalışan öğretim üyeleri, her bireyin danışmanlık mesleğinde uygulamalarının uygulanabilirliğine ilişkin benzersiz ve farklı bir dünya görüşü, zihniyet ve algılamaya sahip olduğunun farkında olmalıdır. Uluslararası öğrencilere sahip olan bu psikolojik danışmanlar, yabancı bir öğrencinin evine tekrar geri döndüğünde öğrendiği ve aldığı eğitimin aktarılabilirliği konusunda dikkatli olmalıdır. Öğretim üyeleri, bu öğrencileri aldıkları Amerika temelli psikolojik danışmanlık eğitimlerinin ev kültürü bağlamına aktarılması konusunun nasıl artırılması ile ilgili zorlukları tartışmaya teşvik etmelidir. Ayrıca bu öğretim üyeleri, uluslararası öğrencilerin ülkelerine döndükten sonra psikolojik danışmanlık uygulamaları konusuna ilişkin farkındalıklarını geliştirmeli, onlara mentörlük yapmalı ve onların eğitim etkinliğini artırmak için psikolojik danışmanlık alanına ilişkin algılarını anlamalıdır.

İkincisi, bu çalışmanın bulguları, Amerika'da doktora eğitimine devam eden öğrencilerin ülkelerine yeniden giriş, geçiş sürecinde, Amerika'dan Türkiye'ye güçlü yönlerini ve çeşitliliği de dahil olmak üzere farklı kaynaklar getirebileceğini göstermektedir. Bu dönemde, ev kültürüne yeniden girerken Amerikan temelli psikolojik danışmanlık eğitiminin geçişinin nasıl entegre edileceği ve ayarlanacağı konusunda çeşitli konular ya da zorluklarla karşılaşabilirler. Yeniden giriş geçişinde bu sorunları azaltmak için, uluslararası psikolojik danışmanlık öğrencilerine yönelik olarak, psikolojik danışmanlık eğitim programları veya eğitim kurumlarının bir oryantasyon, danışmanlık hizmetleri veya psiko-eğitim atölyeleri sağlamalıdır (Arthur, 2003; Cox, 2006).

Üçüncüsü, Amerika'da psikolojik danışmanlık eğitimi alan öğrenciler, psikolojik danışman olarak memleketlerine geri döndüklerinde çeşitli stresli konularla, güçlüklerle veya zorluklarla karşılaşabilirler. Bu ülkeye yeniden girişte yaşanan durumlar, Amerika'da doktora eğitimini tamamlayarak, psikolojik danışmanlık bilgi, beceri ve yetkinliklerini Amerikan temelli bir psikolojik danışma çerçevesinden elde etmekten gelebilir. Bu çalışmanın sonuçlarına dayanarak, Türkiye ve Amerika temelli psikolojik danışmanlık

eğitiminde uygulamalarda bazı benzerlikler ve farklılıklar vardır. Bu nedenle, ülkeye yeniden giriş ayarlamalarında karşılaşılan güçlükleri azaltmak ve ev kültürü şokuna hazırlanmak için, anavatanlarına geri dönmüş olan Türk psikolojik danışmanları için daha duyarlı, hoşgörülü, destekleyici ve açık görüşlü olunmalıdır. Buna ek olarak, ileride Amerika’ya gidecek ve bu alanda öğrenim göreceğ öğrencilerin, yeniden giriş sürecinin farkına varmalı ve gelecekte karşılaşılabilecekleri farklı güçlükleri veya zorlukları düşünmelidir.

Bu Delphi çalışması, mevcut ve gelecekte psikolojik danışman eğitimcisi ve olarak, Amerika bağlamında edinilen psikolojik danışmanlık eğitiminin, Türkiye’de psikolojik danışmanlık alanına uygulanabilirliği ve kullanılabilirliği hakkındaki perspektif, inanç ve beklentilerin potansiyel olarak değerli ve farklı olduğunu araştırmak için yoğunlaşmıştır. Mevcut araştırma bulguları ve bunların sonuçları doğrultusunda, daha ileri araştırmalar için çeşitli olası öneriler belirlenmiştir. İlk önce, uluslararası danışmanlık alanında okuyan öğrencilerin kendi ülkelerinde döndüklerinde ve psikolojik danışmanlık alanında etkili bir şekilde hazırlamak, zorluklarını, sorunlarını veya güçlüklerini araştırmak ve geri dönenlerin yeniden düzenleme sürecini hızlandırmak için yeniden giriş ve yeniden uyum sürecine yönelik daha fazla araştırma yapılmalıdır. İkincisi, bu çalışma sadece bir etnik grubun deneyimlerini, güçlüklerini ve zorluklarını incelemek için yürütülmüştür. Bu nedenle, araştırmanın bulguları uluslararası danışmanlık öğrencilerinin diğer gruplarının Amerikan temelli psikolojik danışmanlık eğitim deneyimlerini yansıtmamaktadır. Sonuç olarak, daha fazla araştırma, çeşitli etnik gruplar da dahil olmak üzere daha büyük örneklem büyüklüğü ile yapılmalıdır. Üçüncü olarak, uluslararası danışmanlık öğrencilerinin ev sahibi ülkeden kendi ülkelerine geçiş sürecini daha iyi anlamak ve Amerika temelli psikolojik danışmanlık eğitim deneyimlerini incelemek için uzunlamasına araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Kaynakça

Aluş, Y., (2015) Kültürel ve Toplumsal Gerçekliğimiz Açısından Aile Anlayışlarının ve Türk Ailesinin Değerlendirmesi. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 15-22.

Arslan, U., & Sommers-Flanagan, J. (In Press). The new stage of counseling in Turkey: Explosive Growth. *Journal of Multicultural Counseling and Development*.

- Arthur, N. (2003). Preparing international students for the re-entry transition. *Canadian Journal of Counselling*, 37, 173-185.
- Azuma, H. (1984). Psychology in a non-Western country. *International Journal of Psychology*, 19, 45-55. doi: 10.1080/00207598408247514.
- Bakırcıoğlu, R. (2005). İlköğretim, Ortaöğretim Ve Yüksek Öğretimde Rehberlik. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bektaş, D. Y. (2006). Kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri ve psikolojik danışman eğitimindeki yeri. *Ege Eğitim Dergisi*, 1, 43-59.
- Brabant, S. C., Palmer, E. & Gramling, R. (1990). Returning home: An empirical investigation of crosscultural re-entry. *International Journal of Intercultural Relations*, 14, 387-404. doi:10.1016/0147-1767 (90)90027-T.
- Brooks, M., Kim, T., Moye, P., Oglesby, S. & Hargett, B. (2015). Multicultural Training in CACREP Counselor Education Programs: A Survey. *International Journal of Social Science Studies*, 3(6), 1-8. doi:10.11114/ijsss.v3i6.985.
- Cox, L. K. (2006). Going home: Perceptions of international students on the efficacy of a reentry workshop (Order No. 3237190). Available from ProQuest Dissertations ve Theses Global. (305265221). Retrieved from <https://manowar.tamucc.edu/login?url=http://search.proquest.com/docview/305265221?accountid=7084>
- Dalkey, N. & Helmer, O. (1963). Delphi technique: Characteristics and sequence model to the use of experts. *Management Science*. 9(3), 458-467.
- Dawson, M. D. & Brucker, P.S. (2001). The Utility of the Delphi Method in MFT Research. *The American Journal of Family Therapy*, 29, 125-140. doi: 10.1080/01926180126229
- Doğan, S. (2000). The historical development of counseling in Turkey. *International Journal for the Advancement of Counseling*, 22, 57-67. doi: 10.1023/A:1005474126819
- Dollarhide, C. T., Gibson, D. M. & Moss, J. M. (2013). Professional identity development of counselor education doctoral students. *Counselor Education ve Supervision*, 52(2), 137-150. doi:10.1002/j.1556-6978.2013.00034.x
- Ekici, F. Y. (2014), Türk Aile Yapısının Değişim ve Dönüşümü ve Bu Değişim ve Dönüşüme Etki Eden Unsurların Değerlendirilmesi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 30, 209-224

- Fawcett, M. L., Briggs, C. A., Maycock, G. & Stine, E. (2010). Multicultural Counseling Competency Development with a Guatemala Travel Study. *Journal for International Counselor Education*, 2, 1-18.
- Fiander, M. & Burns, T. (1998). Essential components of schizophrenia care: A Delphi approach. *Acta Psychiatry Scandinavica*, 98, 400-405. doi: 10.1111/j.1600-0447.1998.tb10105.x
- Freeman, S. D. M. (2009). The transcultural adaptation of western counseling in japan: A grounded theory. (Order No. 3424445, Texas AveM University - Corpus Christi). ProQuest Dissertations and Theses, 203. Retrieved from <http://search.proquest.com/docview/759498509?accountid=7084>. (759498509).
- Hasan, N. T., Fouad, N. A. & Williams-Nickelson, C. (Eds.). (2008). Studying psychology in the United States: Expert guidance for international students. Washington, DC: American Psychological Association.
- Hasson, F., Keeney, S. & McKenna, H. (2000). Research guidelines for the Delphi survey technique. *Journal of Advanced Nursing*, 32(4), 1008-1015. doi: 10.1046/j.1365-2648.2000.t01-1-01567.x
- Hohenshil, T. H., Amundson, N. E. & Niles, S. G. (2013). Introduction to global counseling. In T. H. Hohenshil, N. E. Amundsonve S. G. Niles (Eds.), *Counseling around the world: An international handbook* (pp. 3-8). Alexandria, VA: American Counseling Association.
- Ihan, T., Korkut-Owen, F., Furr, S., & Parikh, S. (2012). International counseling students in Turkey and their training experiences. *International Journal for the Advancement of Counseling*, 34, 55-71. doi:<http://dx.doi.org/10.1007/s10447-012-9145-9>
- Gizir, C . (2011). Üniversite Psikolojik Danışma ve Rehberlik Merkezleri'nin Rol ve İşlevleri: Gelişmeler ve Sınırlılıklar. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 11-25. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/mersinefd/issue/17376/181440>
- Greer, S. J. (2008). Convergence on the guidelines for designing a virtual irregular warfare internship: A delphi study (Order No. 3320644). Available from ProQuest Dissertations ve Theses Global. (193992837). Retrieved from <https://manowar.tamucc.edu/login?url=http://search.proquest.com/docview/193992837?accountid=7084>
- Güven, M., Kısaç, I., Ercan, L. & Yalçın, I. (2009). Türk Danışma ve Rehberlik Dergisinde Yayınlanan Makalelerin Çeşitli Özellikler Açısından İncelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4, 80-87.

- Hsu, C.C. & Sandford, B. A. (2007). The Delphi technique: Making sense of consensus. *Practical Assessment, Research and Evaluation*, 12, 1-8. doi: 10.4018/978-1-4666-0074-4.ch011
- Institute of International Education. (2015). International students in the United States. Retrieved from <http://www.iie.org/Services/Project-Atlas/United-States/International-Students-InUS>.
- Kağnıcı D.Y. (2013). Çokkültürlü psikolojik danışma eğitiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programlarına yerleştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(40), 222-231
- Kağnıcı D.Y. (2014). Reflections of a Multicultural Counseling Course: A Qualitative Study with Counseling Students and Counselors. *Educational Sciences: Theory ve Practice*, 14(1), 53-62. doi:10.12738/estp.2014.1.1965
- Keeney S., Hasson F. & McKenna H. (2011). The Delphi technique in nursing and health research. West Sussex, UK: Wiley-Blackwell.
- Korkut, F. (2007). Counselor education, program accreditation, and counselor credentialing in Turkey. *International Journal for the Advancement of Counseling*, 29, 1-20. doi: 10.1007/s10447-006-9021-6
- Korkut-Owen, F., Tuzgöl Dost, M. & Bugay, A. (2013). Turkish counselor educators' opinions about counselor candidates' disposition. *International Journal of Human Sciences*, 11(1), 1037-1055. doi: 10.14687/ijhs.v11i1.2883
- Kracen, A. C., Zeinoun, P., Wu, J. J. & Stevens, M. J. (2008). Home sweet home: Issues for international students to consider when returning home. In N. T. Hasan, N. A. Fouadve C. Williams-Nickelson (Eds.), *Studying psychology in the United States: Expert guidance for international students* (pp. 151-159). Washington, DC: American Psychological Association.
- Kuzgun, Y. (1993). Türk eğitim sisteminde rehberlik ve psikolojik danışma. *Eğitim Dergisi* 6, 3-8.
- Lau, J. & Ng, K. (2012). Effectiveness and relevance of training for international counseling graduates: A qualitative inquiry. *International Journal for the Advancement of Counseling*, 34(1), 87-105. doi: 10.1007/s10447-011-9128-2
- Letts, L., Wilkins, S., Law, M., Stewart, D., Bosch, J. ve Westmorland, M. (2007). Guidelines for Critical Review Form: Qualitative Studies (Version 2.0). Hamilton, Ontario Canada: McMaster University Occupational Therapy Evidence-based Practice Group. Retrieved from http://www.srs-mcmaster.ca/Portals/20/pdf/ebp/qualguidelines_version2.0.pdf

- Leung, S.-M. L., Clawson, T., Norsworthy, K. L., Tena, A., Szilagy, A. & Rogers, J. (2009). Internationalization of the counseling profession. *International handbook of cross-cultural counseling: Cultural assumptions and practices worldwide* (pp. 111-123). Los Angeles, CA: Sage.
- Lough, B. J. (2009). Curricular blueprinting: The relevance of American social work education for international students. *Social Work Education, 28*(7), 792-802.doi:10.1080/02615470802478212.
- Ludwig, L. & Star, S. (2005). Library as sources: Results of a Delphi study. *Journal of Medical Library Association, 93*(3), 315-326.
- McCarthy, J. (2005). Individualism and collectivism: What do they have to do with counseling? *Journal of Multicultural Counseling and Development, 33*, 108-117.doi: 10.1002/j.2161-1912.2005.tb00009.x
- McElhinney, R. (2008). Professional identity development: A grounded theory study of clinical psychology trainees. (Doctoral Dissertation). Retrieved from <https://www.era.lib.ed.ac.uk/bitstream/1842/3299/1/Rowena%20McElhinney%20Thesis%202008.pdf>
- Mocan-Aydin, G. (2000). Western models of counseling and psychotherapy within Turkey: Crossing cultural boundaries. *The Counseling Psychologist, 28*, 281-298.doi: 10.1177/0011000000282007
- Montilla, R. E. (2006). Collectivistic views on human development and personality: A Delphi study (Order No. 3241636). Available from ProQuest Dissertations ve Theses Global. (304914501). Retrieved from <http://search.proquest.com/docview/304914501?accountid=7084>
- Mullen, P.M. (2003). Delphi: myths and reality. *Journal of Health Organization and Management, 17*, 37-52.doi:http://dx.doi.org/10.1108/14777260310469319
- Ng, K. M. (2006). Counselor educators' perceptions of and experiences with international students. *International Journal for the Advancement of Counseling, 28*, 1-19.doi:10.1007/s10447-005-8492-1.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Raguram, R., Venkateswaran, J. R., Ramakrishna, J.ve Weiss, M. G. (2002). Traditional community resources for mental health: A report of temple healing from India. *British Medical Journal, 325*, 38-40.doi: <http://dx.doi.org/10.1136/bmj.325.7354.38>
- Saldana, J. (2013). *The coding manual for qualitative researchers*. Los Angeles [i.e. Thousand Oaks, Calif: SAGE Publications.Chicago (Author-Date, 15th ed.)

- Siviş-Cetinkaya, R. (2015). Ethical Judgments of Counselors: Results From a Turkish Sample. *Ethics ve Behavior*, 25(5), 400-417, doi: 10.1080/10508422.2014.941981. ,
- Smith, S. D. & Ng, K. M. (2009). International counseling trainees' experiences and perceptions of their multicultural counseling training in the United States: A mixed method inquiry. *International Journal for the Advancement of Counseling*, 31, 271-285.doi:10.1007/s10447-009-9083-3.
- Soon, J.-J. (2010). A change of heart?A bivariate probit model of international students' change of return intention. *International Journal of Business and Economics*, 9, 115-129.
- Stockton, R. & Guneri, Y. O. (2011). Counseling in Turkey. *Journal of Counseling ve Development*, 89, 98-104.doi: 10.1002/j.1556-6678.2011.tb00065.x
- Tasdan, M. & Yalcın, I. (2007). Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Etik. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*.8(14), 99-107.
- Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Derneği. (2006). Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Alanında Çalışanlar İçin Etik Kurallar. Retrieved from <http://pdr.org.tr/userfiles/file/etik.pdf>
- Türk Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Derneği. (2006). Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Alanında Çalışanlar İçin Etik Kurallar. Retrieved from <http://pdr.org.tr/userfiles/file/etik.pdf>
- U.S. Census Bureau. (2011). American Community Survey 1-Year Estimates: Allegany County, N.Y. Retrieved from http://factfinder2.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?pid=ACS_11_1YR_B04003veprodType=table
- Ulus, İ. (2016). Bringing it home: Examining the challenges of integrating Western counseling in Turkey. PhD Thesis, College of Education & Human Development, Texas A&M University- Corpus Christi, doi: 10.13140/RG.2.2.22682.64961
- Weinrach, S. G., Thomas, K. R. & Chan, F. (2001). The professional identity of contributors to the Journal of Counseling ve Development: Does it matter? *Journal of Counseling and Development*, 79(2), 166-170.doi: 10.1002/j.1556-6676.2001.tb01956.x
- Wester, K. L. & Borders, L. D. (2014). Research competencies in counseling: A Delphi study. *Journal of Counseling ve Development*, 92, 447-458.doi:10.1002/j.1556-6676.2014.00171.x
- Vazquez-Ramos, R., Leahy, M.ve Estrada-Hernandez, N. (2007). The Delphi method in rehabilitation counseling research. *Rehabilitation Counseling Bulletin*, 50(2), 111-118.doi: 10.1177/00343552070500020101

Verbik, L. & Lasanowski, V. (2007). International student mobility patterns and trends. London, United Kingdom: The Observatory on Borderless Higher Education.

Yeşilyaprak, B. (2006). Eğitimde Rehberlik Hizmetleri (14. Baskı) Ankara: Nobel Yayınları.